

Z izvolitvijo Narodnih odborov se bo premaknila z mrtve točke vrsta vprašanj v nadaljni graditvi naše oblasti in zakonitosti.

BORIS KIDRIČ.

Naša ljudska oblast mora biti strnjeno močna - zato bomo na Primorskem izvolili tudi tam NOO, kjer jih dosedaj še ni bilo

Prve Narodno osvobodilne odbore smo si na Primorskem izvolili po osvoboditvi prvih naših ozemelj iz rok nacifašistov in njihovih hlapčevskih sopremenikov. Vas za vasjo je volila, vas za vasjo je prevzemala oblast v svoje roke, porajali so se tisti veliki dnevi, ko je primorsko delovno ljudstvo prvič prevzelo oblast v svoje roke. Začelo se je na severnem primorskem okrožju, torej na prvih osvobojenih tleh, v tolimskem, cerkljanskem, grgarskem. Lani, nekaj dni pred veliko sovražno ofenzivo, je bila ljudska oblast na severnem okrožju že tako dosledno vzpostavljena, da se je v prvih dneh oktobra sestala severno-okrožna skupščina.

In na slednjem koraku naše zemlje, ki so jo s težkimi žrtvami in s krvjo osvobodili naši partizani, so ti borci izročali oblast v roke ljudstvu. In tako se je širilo širom vse Primorske. Večkrat pa je bil voljenim Narodno osvobodilnem odborom odmerjen le kratek čas obstoja, ker jih je razbijala sovražna ofenziva. Nikdar pa se ni še tako besnemu osvajačevemu nasilju posrečilo ubiti v primorskem ljudstvu trdne volje in demokratične zavesti, da si v skupnem bratstvu zgradi svojo novo ljudsko oblast, oblast, ki bo ustrezala njegovi volji. Osvajalci so ubili organizacijo NOO, niso pa jih mogli zatreči, ker so bili odbori voljeni od ljudstva, ker so se razvijali z ljudsko pomočjo, ljudstvo jim je dajalo ton in pravo vsebino. NOO so gojili vedno ljudsko skupnost, pospeševali njene težnje za gospodarskim, socialnim in kulturnim napredkom, pa četudi pod najtežjimi pogoji, bili so neprestan vodnik ljudske dejavnosti, s smotrom dviganja gmočne in duhovne ravni delovnega človeka.

Tako so se razvili v teku borbe, taki so ostali NOO tudi sedaj v svobodi. Dokončno so zamenjali fašistični, izmogovalni birokratski oblastni ustroj, ki se je razbil zaradi svoje trhlivosti vzporedno z vojaškim zlomom fašizma. NOO so torej razbijali in razbili fašistični oblastni aparat in vsiljeno oblast.

Kljub vsemu požrtvovalnemu delu pa so danes še kraji tostran demarkacijske črte, ki še nimajo voljenih NOO. Zato je izdalo poverjenišvo PNOO sledečo odredbo, da si tudi tisti kraji, kjer še ni voljenih NOO, postavijo te trdne temelje ljudske demokracije.

NOO, ki imajo pri nas že svojo preteklost, obogateno z izkušnjami, morajo takoj postati last nas vseh, tako da bodo res izraz volje vsega našega ljudstva. To se pravi: v sled-

nji vasi, kjer še ni bil izvoljen NOO, naj se to takoj izvrši v smislu omenjene odredbe.

ODREDBA

Poverjenišvo Pokrajinskega Narodno osvobodilnega odbora za Slovensko Primorje o nadaljevanju volitev v narodno osvobodilne odbore.

Čl. 1.

Na osnovi odobritve Vojne uprave Jugoslovanske Armije za Julijsko Krajino, Istro, Reko in Slovensko Primorje in pooblastila Pokrajinskega Narodno osvobodilnega odbora za Slovensko Primorje in Trst se razpisuje nadaljevanje volitev v krajevne, mestne in okrajne narodno osvobodilne odbore, v kolikor še niso bile opravljene in v kolikor se izkaže potreba po nadomestnih volitvah.

Volitve se bodo vršile od 25. septembra dalje.

Čl. 2.

Volilna komisija pri Poverjeništvu se pooblašča, da izvede volitve na področju Poverjenišva, upoštevajoč določila privalnika za poslovanje okrožnih, okrajnih in krajevnih volilnih komisij, ki je bil sprejet od Pokrajinskega Narodno osvobodilnega odbora za Slovensko Primorje, dne 22. septembra 1944.

Čl. 3.

Za posamezne kraje, okraje in mesta določi dan volitev Poverjenišvo. Ajdovščina, dne 7. sept. 1945.

Poverjenik:
Perovšek France, l. r.

Dokončno mora ljudstvo prevzeti na najbolj demokratični način, na osnovi svobodnih tajnih volitev oblast v svoje roke. Tako bo ta ljudska oblast, izoblikovana v NOO, še poglobila reševanje stvarnih nalog našega gospodarstva, pripravila še temeljitejšo obnovo in organizirala vzajemno pomoč pri delu ter dodelila borbeno budnost našega ljudstva proti škodljivim reakcionarnim ostankom. To vse njeno delo pa je lažje zato, ker se je v teku osvobodilne borbe in v prvih dneh po svobodi izpremenil tudi odnos našega ljudstva do oblasti. Prej je bila oblast ljudstvu tuja in je ljudstvo v njej gledalo le eksponenta sovražnika, ki ga tišči za vrat, tak odnos je bil tudi zato, ker je spoznalo v starih oblasteh zatiralce in uvidelo, da ljudstvo samo nima prav nobenega vpliva na oblast, ki mu je bila vsiljena — to se pravi, stara oblast ni bila samo zaradi fašističnega nasilja, ampak že po svoji birokraciji oddvojena od ljudskih množic.

Z izvoljenimi organi pa je prešla oblast v roke ljudstva in nedeljivost te oblasti onemogoča vsak zarodek birokracije. O svojih zadevah odloča ljudstvo povsem samo, saj imajo NOO naredbodajno in izvršno oblast. Na teh osnovah torej temelji življenjsko tesna povezanost ljudstva z oblastjo. Kljub vsej tej odkritosrčni preprostosti pa je prišlo do težkoč. Naša mlada oblast si je pač kot prvo nalogo zadala premagovanje teh težav in popravljanje napak. Zato pa je tudi podvrženo vse delo in nedelo odborov ljud-

ski kritiki ali samokritiki, da z zdravim ljudskim razumom pokaže napake in jih pomaga odpraviti. Odprava napak je pogoj napredka.

Izvršitev dela naše ljudske oblasti na polju obnove, gospodarstva, kulturnega napredka, socialne ureditve in blagostanja sploh zavisi od dobro zgrajene narodne oblasti, v katero imajo zaupanje najširše ljudske množice. In zato je tako važno, da ob vsaki priliki novih, četudi dopolnilnih volitev, volitev ljudskih oblasti treba spregovoriti, ker ob takih prilikah vršimo veliko in odgo-

vorno nalogo. S svobodnimi volitvami uvaja ljudstvo najdoslednejšo demokratičnost; tu ne odloča klika, tu ne postavlja kapital »narodnih zastopnikov«, tu voli in je voljeno delovno ljudstvo samo. S tem je dana večini prebivalstva možnost dejanskega poseganja v oblastno življenje, s tem je dana možnost, da se bodo prebujale v najširših ljudskih množicah tiste zdrave sile, ki bodo znale dati svojstven pečat novi demokraciji, v katero prihaja naš človek po težkih borbah in preizkušnjah.

Sklenimo naše vrste!

Vsi naši napor bi bili zaman, če ne bi znali stalno razvijati široke ljudske iniciative množic od spodaj.

Kardelj.

Iz osnov aktivnega vseljudskega protifašističnega odpora, je zrasla pri nas na Primorskem protifašistična politična organizacija, ki je dobila že v teku borbe svoje osnovne oblike in postala po prenehanju krvoprelitju delovnega ljudstva tista politična organizacija, ki danes edina sploh lahko govori in dela v imenu primorskega ljudstva.

Ta politična organizacija je Slovensko italijanska antifašistična unija, edini politični predstavnik borbene in delovne enotnosti ter bratstva vseh poštenih demokratičarjev Primorcev, pa naj so to protifašistični Italijani, Hrvatje ali Slovenci. Prav zaradi tega pa je naloga SIAU, da kot taka razvije vso aktivnost na vseh tistih področjih, pa bodisi izrazito političnega, gospodarskega ali kulturnega značaja, ki se pokažejo med delovnim ljudstvom kot potrebna. Da pa bo SIAU kos svoji nalogi, politizaciji delovnega človeka, se mora postaviti na izdelano organizacijsko podlago, to se pravi SIAU je dolžna, da zgradi organizatorične oblike svoji organizaciji.

Prva naloga pri tem je, da SIAU takoj organizacijsko izoblikuje svoje odbore prav do zadnjega političnega aktiva. Vsak odbor mora imeti pravo organizacijsko obliko in preko vseh se mora vleči jasna nit politične linije SIAU. Na tak način bo mogoče, da bo drevo organizacije potom svojih korenin in korenin lahko vsrkalo vso ljudsko iniciativo in tako dobilo neskaljeno množično osnovo za svoje delovanje. Le na tak način bo mogoče zajeti vso tisto širino, ki jo od svoje protifašistične organizacije zahtevajo ljudske množice. Prav vsak član pa bo zadobil čut organizacijske discipline, pravice in dolžnosti, zavest političnega faktorja in zavestne aktivne pripadnosti svoji politični organizaciji, če ga bomo spoznali s programom SIAU, če mu bomo omogočili, da si ta program osvoji in prilasti za svojega, če ga bomo pritegnili organizirano v vsako množično akcijo, kjer bo iniciator in vzornik posegel v delo in če bo poleg tega s plačevanjem članarine organizaciji, čutil, da si sam finančno gradi tisto politično organizacijo, v katerih je našel edino zvesto tovarišico, ki mu odpira pogled v bodočnost, ter ga vodi preko najpredanejšega množičnega dela, skozi vsa premagovanja težav v blagostanje jutrišnjega dne.

Taka organizacijska izvedba pa bo tudi onemogočila sleherni pojav kvarnega občutka, da kaka stvar ne gre, da ni izvedljiva. Ta občutek se namreč porodi pri političnih aktivistih prav zaradi neorganizirane povezave, to se pravi zaradi tega, ker organizacija ni zbudila dovolj širokega čuta dejavnosti, odgovornosti in zavestne organizacijske pripadnosti vseh svojih formalnih članov in ne dobi zato pravega širokega sodelovanja.

To pa kvarno vpliva tudi na ljudsko iniciativo, ker jo ubija sleherni

pomanjkljiva organizacijska nastrojnost. Ne pritegniti v delo zaradi slabe organizacije vseh članov SIAU, bi se reklo puščati ob strani vse tiste, ki se čutijo člane organizacije in jim jemati iz rok možnost, da na osnovi aktivnega dela čut te pripadnosti utrdijo in podkrepijo.

Odbor SIAU mora biti zato organizacijsko izdelan, politično razgledan, delavno razgiban, tesno povezan med lastnimi odbori, vsemi člani in vsemi odbori protifašističnih množičnih organizacij, da bo v polni meri sposoben vršiti res prave politizacije ljudskih množic, da bo sposoben ustvariti v vsej širini, ki jo zajema skupno politično življenje vseh članov SIAU, ki bodo težili k organizaciji, katera jih medsebojno veže po skupnih interesih, da bo nadalje sposoben mobilizirati svoje člane za vse najširše množične akcije, pa bodisi to v pogledu političnega, kulturnega ali produkcijskega dela.

Odbori morajo preiti k načrtni politični izgraditvi celotnega svojega po-

litičnega aktiva in najširših ljudskih množic na podlagi politične vzgoje, ki ima danes pač najboljše osnove v našem časopisu. Treba je seči po njem, predebatirati vse načelne članke, ker prav v teh zgodovinskih dneh predstavljajo klasičen primer sprovanja ljudske demokracije v življenje v Jugoslaviji. Kot politične organizacije ljudskih množic in pobudniki za ohranitev in utrditev ljudske demokracije, ne smemo dovoliti, da bi šlo mimo nas niti eno zborovanje Osvobodilne ali Ljudske fronte, niti trenutek zasedanja začasne skupščine, kaj pa šele, da bi se mimo nas zmuznil nepregledan v preteklost samo en zakon, ki ga je izdala na podlagi s krvjo plačane ljudske zahteve demokratičnih množic jugoslovanska skupščina.

Taka politična zrelost pa bo omogočila lažjo politizacijo vseh sektorjev družabnega udejstvovanja in omogočila najpožrtvovalnejše delo tudi na produkcijskem torišču človeškega udejstvovanja in pri oblikovanju novega kulturnega življenja.

8. september

8. septembra 1943 se je zrušila fašistična Italija, tista imperialistična zver, ki si je pod geslom »dvatisočletne rimske kulture« in tradicionalne italijanske pravičnosti dolga leta utirala pot preko Primorske na Balkan. Če je takrat beležil demokratični svet uspeh, je bila to za Primorsko ljudstvo prva zmaga.

Primorsko ljudstvo je namreč dolga leta vodilo protifašistično borbo in opozarjalo ves demokratičen svet na fašistične zločine. Kdo bi mirno prenašal, da ti zažge dom, šolo, uničijo knjige in te s sarksističnim sadizmom učijo, da si napol zver, ker ne poznaš »njihove kulture«? Kdo bi mirno gledal ječanje bratov po taboriščih in ječah, kdo bi mogel molčati ob »bataglionih speciali«? Katera mati bi se ne dvignila, ker je njenemu otroku fašistični kulturonec kričal: Apri beca, Scia voi! in mu pljunil v usta, ker so spregovorili materino besedo. Takih zverih primorsko delovno ljudstvo ni pozdravilo v svoji sredi, ampak se je strnilo v odporu.

Tako pa se je začela tista težka, kruta borba par stotisočev delavnega primorskega ljudstva proti milijonom črnih srac, ki je našla višek odpora v dneh, ko se je demokratični svet dvignil v obrambi proti fašizmu. In tako je prišel tudi osmi september, ki je našel primorsko ljudstvo na borbenih pozicijah.

Osmega septembra beleži torej primorsko ljudstvo kot dan svoje prve velike zmage nad fašističnimi imperialisti.

Velika vojaška zmaga je bil viden izraz popolne politične zmage narodno osvobodilnega gibanja, plod širine osvobodilnega gibanja, plod njegove enotnosti, viden uspeh načrtno usmerjenosti politične in vojaške borbe. Poraz fašistične Italije ni pomenil samo vojaškega poraza fašizma, pomenil je njegov politični in idejni poraz. Po-

raz, bolje, razsulo njegovih zaveznikov, bele in plave garde, ni pomenil samo poraz in uničenje njihovih obo-roženih band, pomenil je razsulo njihove politike. Tega dejstva ne spre-meni poznejše osnove domobranstva. Rupnikove bande so se lahko organizirale le s pomočjo novega oku-patorja, le s pomočjo in v okviru fašistične Nemčije, samo zato, ker je dal »vodja velikega nemškega Rajha« nalog za osnovanje slovenskega domobranstva, kot je povedal Rösener v nagovoru domobrancem. Enkrat za vselej je postalo jasno: pri nas ni državljanske vojne, je samo borba ljudstva proti fašističnim nasilnikom in njihovim pomagačem. Takrat se je po svojih propagandnih parolah spre-mnila tudi linija izdajalcev: groznica z intervencijo, opravičevanje nasilnitve na kakršnekoli reakcionarne sile v svetu proti svoji domovini. Toda vse-lej, pa naj je bilo to septembra 1943 ali pa maja 1945 je doživel izdajstvo ne samo poraz ampak razsulo.

8. september je torej zmaga lini-je osvobodilnega gibanja. Isto je še z večjo močjo dokazal izgon okupa-torja v maju 1945. Z izgonom nemških fašistov se je razsula tudi vsa izda-jalska svojat, čeprav se je pri nas koncentrirala s četniki, ustaši in ne-dičevci, z rupnikovi in pavelčevimi domobranci.

Tej zmagi sledi naše preprosto ge-slo: borba za obnovo razrušene domo-vine! To geslo je vsebinsko vezano na borbo, za izgradnjo ljudske demo-kracije, na borbo za ohranitev vseh pridobitev narodno osvobodilnega bo-ja. Izkušstvo dvakratnega razsula iz-dajalcev ne dopušča dvoma o tem, kdo bo zmagal v sedanjih borbi. Velika zmaga 8. septembra 1943 nam je zato napotila še za današnjo pot, za pot požrtvovalne borbe pri obnovi, ki jo bo izvajalo ljudstvo z lastnimi sila-mi ob strani demokratičnih, svobodo-ljubnih narodov.

Jugoslovanska vojska na zavezniški vojaški paradi v Trstu

Od tedna do tedna

Narodi Jugoslavije pa z vso silo delajo za obnovo svoje domovine. V političnem življenju se vrše velike priprave za volitve v ustavodajno skupščino, ki se bodo vršile 11. novembra t. l. V posameznih federalnih enotah so že imenovane volivne komisije, katere so tudi že imenovala volivne komisije za posamezna okrožja.

V Narodni skupščini v Beogradu so pred dnevi sprejeli člane ameriškega kongresa, ki so se posebej obiskali maršala Tita. Imenovan je bil tudi agrarni svet zvezne Jugoslavije s predsednikom Mošo Pijado, ki bo reševal vprašanja agrarne reforme in kolonizacije.

Po vsej Jugoslaviji se še vedno vršijo zborovanja, na katerih se ljudstvo stoddostno izraža za republiko in proti monarhiji.

Zgodovinsko tretje zasedanje Začasne narodne skupščine, ki je s sprejetjem vrste osnovnih zakonov utrdilo in ojačilo temelje ljudske oblasti, se je končalo s slovesnim sklepom, ki zahteva, naj se Jugoslaviji prizna pravica do onih pokrajin, katere so bile s mirovnimi pogodbami po prvi svetovni vojni v nasprotju z načelom samoodločbe narodov priključene Italiji, pa so sestavni del jugoslovanskega ozemlja v etničnem, zemljepisnem in gospodarskem pogledu. Te so Primorska, Beneška Slovenija, Trst, Istra, Reka, Zader ter otoka Lastovo in Pelagruž. V tem sklepu vrhovnega predstavništva nove Jugoslavije je izražena enotna želja vseh narodov Jugoslavije, da se končno popravi težka zgodovinska krivica, povzročena naši narodni skupnosti ob koncu prve svetovne vojne.

Dne 2. septembra so predstavniki japonskih oboroženih sil podpisali listino o brezpogojni kapitulaciji. S podpisom kapitulacije Japonske je bila dejanska končana druga svetovna vojna, uničeno in odstranjeno je bilo še tako imenovano vzhodno zarišče fašistične vojne napadalnosti. Generalisim tov. Stalin je v svojem nagovoru na narode Sovjetske zveze ob priliki podpisa te kapitulacije jasno dejal, da dokončno uničenje fašistične napadalnosti podčrtava zasluge in napore Sovjetske zveze ter njene hrabre Rdeče armade.

S to svojo zmago si je Sovjetska zveza zagotovila prost izhod na ocean, in to z zasedbo južnega Sahalina in Kurilskih otokov. Z izjavo tov. Stalina, da bodo odslej Sahalin in Kurili priključeni Sovjetski zvezi, se bavi vse svetovno časopisje in izraža svoje zadovoljstvo nad tem. Stockholmski list piše: »Zmaga je Sovjetski zvezi zagotovila tak položaj v svetu, ki ga stara Rusija ne bi mogla nikdar doseči.«

Sedaj, po končani drugi svetovni vojni, je vsakomur jasno, da je bila Sovjetska zveza tista sila, ki je odločilno vplivala na dokončno uničenje tako evropskega kot fašizma na Daljnem vzhodu in bi brez njenih velikih naporov in žrttev bilo to sploh nemogoče. To priznavajo vse vesile in v svojih izjavah dajejo poseben poudarek ugledu in moči Sovjetske zveze.

Ta svetovna vojna je bila brez dvoma največja, najbolj usodna in najbolj srdita v človeški zgodovini, obenem pa tudi mnogo bolj uničujoča in nevarna za napredek človeške družbe kot vojna v letih 1914 do 1918. Prva svetovna vojna je bila samo borba za kolonije, za surovine, za gospodarsko nadoblast, za svetovne trge, dočim je bila fašistična ost druge svetovne vojne naperjena proti svobodi narodov, proti civilizaciji ljudstev. In za to vojno so se svetovni fašisti, Nemci, Italijani in Japonci, temeljito pripravili. In samo Sovjetska zveza in tesno sodelovanje velikih zaveznikov in vse profihitlerjevske koalicije je moglo rešiti človeštvo katastrofe, katere mu je grozila od strani barbarskega fašizma.

Bitka pri Stalingradu je rešila usodo človeštva, usodo narodov Evrope, Azije in Afrike. Stalingradska bitka, v kateri so si narodi Sovjetske zveze postavili sami sebi večni spomenik junaštva in občeloške ljubezni, je na stečaj odprla vsa vrata do zmage in prav po teh poteh so svobodoljubni demokratični narodi šli od boja do boja do končne zmage. Tudi vojno na Daljnem vzhodu je Sovjetska zveza s svojim odločnim posegom zmagovalno zaključila. Pod vodstvom generalisima Stalina je Rdeča arma-

da s sovjetskim ljudstvom dosegla največje in najpomembnejše zmage. Jasno je torej, da vsakdo, komur boj proti Hitlerju, boj proti Japonci ni bil samo preprosta finančna špekulacija, ampak občeloška napredna in demokratična stvar, mora priznati, da brez dejanj in vloge Sovjetske zveze zaključek te vojne ne bi bil mogoč tak, kakršen je bil. Zaključek te vojne pa danes lahko smatramo kot tisti dogodek, ki je človeško zgodovino, kulturo in napredno miselnost postavil za velik korak naprej. Zato se prav v teh dneh zmagoslavja spominja vse človeštvo svetlih vzorov leningrajskih, moskovskih, stalingrajskih in sevastopoljskih junakov, ki so s svojimi žrtvami pripomogli tudi do naše svobode.

Takoj ob zaključku zmagovite vojne pa se je sovjetsko ljudstvo z vso silo vrglo na obnovo domovine, na obnovo narodnega gospodarstva. Medtem ko Ameriki in drugim zahodnim državam grozijo gospodarske krize, ki imajo lahko težke posledice, pa se v Sovjetski zvezi odpira nova doba industrijskega in agrarnega poleta, široko polje za delo v miru, za uporabo vseh sil in sposobnosti milijonov sovjetskih državljanov. In ker sovjetski gospodarski sistem izključuje vse krize, bo to zelo ugodno vplivalo na države, ki so gospodarsko tesno povezane s Sovjetsko zvezo.

Dogodki v Franciji jasno kažejo, da mednarodnim magnatom ni všeč polet demokratičnih sil v svetu. Njihove spletke se trenutno najbolj jasno kažejo v Španiji, posebno pa v Franciji, in to prav v trenutku, ko se francoski narod pripravlja na volitve v ustavodajno skupščino. Gotovo vse to dokazuje poskus ustvarjanja nekakšnega zahodnega bloka, ki naj bi ščitil zahodno civilizacijo in ki bi bil po izjavah moskovske »Pravde« ničesar drugega kakor oblika jutrišnjega fašizma.

V Španiji pa general Franco kot zadnji fašistični vladar v Evropi nadaljuje s svojo politiko. Toda naraščajoči partizanski boji, zlasti v pokrajinah Cordova, Sevilja, Estramadura, Galicija, Biskaj in Asturija jasno kažejo, da se v Španiji znova, in to z vso resnostjo pričena boj za novo demokratično državo. Zaključek tangerske konference pa je zadal fašistični Španiji močan udarec, saj se mora umakniti iz Tangerja. Nadzorstvo nad mestom pa bodo prevzele Sovjetska zveza, Anglija, Amerika in Francija.

V zvezi s fašističnim Francovim režimom v Španiji piše angleški list »Daily Worker«: »Čeprav je gospodarski in politični temelj nemškega fašizma uničen, fašistična miselnost ni izginila čez noč in eden najmočnejših nacističnih stebrov, Francova Španija, še vedno stoji. Na drugi strani Sredozemlja je Grčija, čeprav članica Združenih narodov, po svojem značaju vsak dan manj demokratična in bolj fašistična dežela.«

In ker se teror grških fašistov posebno nad makedonskim ljudstvom z isto srditostjo nadaljuje, so narodi Jugoslavije upravičeno v skrbeh za svoj makedonski živelj. S tem v zvezi piše beograjska »Borba« naslednje: »Javnost v Jugoslaviji s polno pravico sprejema vsako sovražno stališče do Makedoncev, ki se nahajajo pod suvereniteto današnje Grčije, kot izraz sovrane provokacije proti našim deželam in našim narodom sploh. Pa tudi odpor grškega naroda samega proti režimu monarho-fašistov stalno narašča. Ljudstvo devetdesetodstotno odklanja vsake volitve in volivne kroglice pod Vularisovo vlado. Na tak način torej ni sledu o kaki demokraciji v Grčiji.«

Delo mednarodne reakcije, ki z velikim nezadovoljstvom gleda poraz in okrepitev demokratičnih vlad v jugovzhodni Evropi, se je prav pretekli teden zopet pokazalo, in to s poskusom romunskega kralja Mihaela, spraviti v vlado predstavnike romunske reakcije Maniua in Bratianua. Poizkus rušitve demokratične vlade v Romuniji ni nepomemben in brez zveze z ostalim delovanjem reakcionarnih krogov v drugih deželah Balkana. Toda ogromna večina romunskega naroda stoji krepko za svojo vlado dr. Ivana Groze, ki je v teku šestmesečnega svojega delovanja dokazala, da dela resnično za dobrobit vsega naroda. Izvedba agrarne reforme, sklenitev gospodarskih sporazumov s Sovjetsko zvezo, repatriacija voj-

Demokracija v novi Jugoslaviji

Delo vlade — pot ljudske demokracije, je bil naslov članka v »Ljudskih pravici« z dne 2. sept.

Iz tega članka smo se naučili marsikaj lepega, spoznali smo z nove strani pojem prave ljudske demokracije, ki se v svobodni federalni Jugoslaviji prav lepo in dosledno uveljavlja. Težave, s kakršnimi se bori narod Jugoslavije pri svoji obnovi, so ogromne. Nikjer v Evropi ni doseglo število človeških žrtvev tako velikega odstotka, nikjer drugod ni vojna škoda dosegla tako silnih števil. 1.600.000 človeških žrtvev in nad 60 milijard dolarjev vojne škode, ni mogoče popraviti v nekaj mesecih.

Toda narodi Jugoslavije so v trdem boju za golo življenje ustvarili novo ljudsko državo, dosegli enotnost vseh narodov Jugoslavije, ustvarili trdno zvezo delovnega ljudstva, ustvarili novo ljudsko oblast in popolno enotnost ljudstva s to oblastjo, kjer ljudstvo brez ovir uveljavlja svoje želje, svojo voljo, oblast, ki jo je ljudstvo samo ustvarilo v teku štiriletnih borbe in je zato res pristno ljudska. In zaradi takih osnovnih političnih sprememb, ki pomenijo novo življenje narodov Jugoslavije, je pot politične ureditve in gospodarske obnove pri njih mnogo hitrejša kot v drugih državah, ki so bile neprimerno manj prizadete po vojni.

V preteklih dneh je Narodna vlada Slovenije sprejela celo vrsto novih ukrepov, ki kažejo, kako hitro in na kakšen način se lahko urejajo najtežja vprašanja. Pri tem pa je treba opozoriti na nekaj dejstev predvsem zato, ker kažejo ti ukrepi ljudsko demokratično vsebino in cilj naše ljudske oblasti.

Predsednik Narodne vlade Boris Kidrič je predhodno poklical na posvetovanje zastopnike delavcev iz vseh krajev Slovenije, za tem zastopnike kmetov in končno zastopnike pridobitnih slojev in slovenskih izobražencev. Z njimi se je predsedstvo vlade hotelo pogovoriti o položaju na terenu, o nalogah in načrtih, o težavah in sploh o vsem, kar pričakuje delovno ljudstvo od svoje vlade. Očnem pa tudi o tem, kako bi vsi s skupnimi napori premagali splošne težave prve povojne dobe, ki so toliko težje, ker je potrebno na vseh področjih iz ruševin graditi novo življenje.

Za novo res ljudsko demokracijo pa je značilno to, da so bili neposredno na teh sestankih zastopnikov delavcev, kmetov, izobražencev in trgovcev sprejeti odloki in so sledili tudi potrebni ukrepi, katere so želeli zastopniki posameznih slojev.

V tem je bistvo ljudske demokracije, ki je tudi za narode Jugoslavije povsem nekaj novega, tu se čisto nazorno pokaže moč ljudskih množic in njih neposredno sodelovanje pri gradnji ukrepov in zakonov, ki se tičejo njih samih.

Na konferenci predsedstva Narodne vlade z delavci so razpravljali, kako dvigniti proizvodnjo industrije in s tem prispevati čim več za hitro obnovo gospodarstva. V razgibanem razpravljanju so zastopniki delavstva pripovedovali o težavah in prizadevanju delavstva, da je po okupatorju uničena industrija v tako kratkem času v taki meri obnovljena. Delavci z Jesenic, iz Kranja, Trbovelj, Maribora in drugod so prikazali vso požrtvovalnost in udarništvo pri reševanju vprašanja zvišanja proizvodnje. Razpravljali so še o uspešnem delu sindikalnih organizacij in o splošnih življenjskih razmerah, v katerih žive delavci. Na prošnjo mariborskih kovinarjev, da bi tudi oni lahko izdelovali kolesa ter tako omogočili proizvodnjo tovarne, je bilo sklenjeno, da bo mariborska tovarna izdel-

nih ujetnikov ter končno vrnitev severne Transilvanije in zadušitev podtalne fašistične delavnosti pod vodstvom Maniua in Bratianua, vse to je delo, za katero je Glavna delavska zveza s svojimi 1.500.000 člani poslala zaupnik in ministrom predstniku dr. Ivanu Grozi.

Vsi reakcionarni poizkusi kažejo samo na propadanje nekdanjih vladajočih klik, ki bodo pod silo ljudskih množic, ki bodo šle po poti ne-negnega grajenja demokratičnih držav, po poti obnove in blagostanja narodov, dokončno in za vselej pokopani.

lovala tudi avtomobile. Ta primer jasno kaže naglo in takojšnje skupno reševanje vseh vprašanj, ki se postavljajo pred proizvodnjo. Poleg tega pa je vlada na podlagi tega sestanka izdelala potrebne ukrepe, ki omogočajo popolna izplačila delavskih mezd.

Ta sestanek je vtil delavcem novega duha in okrepil delovno disciplino ter odnos do ljudske oblasti, ki pa upošteva vse težnje in želje svojega ljudstva.

Kmetje so na svojem sestanku s predstvom Narodne vlade zlasti poudarili težnjo po čim večji izobrazbi kmetov v raznih strokah in po potrebah novih strokovnih šol. Predsednik Narodne vlade tov. Boris Kidrič je k temu dodal: »Prosvetljenost našega ljudstva je danes, ko si je že priborilo oblast, prav tako potrebna, kakor sta mu potrebna kruh in voda. Ta želja po izobrazbi, ki jo danes naše ljudstvo izraža, je znak, da je na pravi poti, da se zaveda svojih pravic, da se tudi zaveda sredstev za obranitev teh pravic. Dolžnost vse vlade in narodnih odborov je, da vam omogočijo to pravico do čim večje izobrazbe.«

Takoj je bil sprejet sklep, da se v vsakem okraju pričenejo štirinajst-dnevni upravno-politični tečaji, ki bodo dali zlasti političnim aktivistom potrebno podlago za izvrševanje njihovih poslov. Razen tega se bodo po vseh okrajih v zimskem času vršili še drugi politični, gospodarski, gospodinski, upravni, združni in podobni tečaji. Kredit za te tečaje je že odobren.

Vsi zastopniki so se zlasti zanimali za vprašanje agrarne reforme, dalje za zmanjšanje velikih razlik v cenah kmečkih pridelkov in izdelkov industrije in še o nezadost-

nem obtoku denarja. Vlada je na predlog kmetov odobrila 50 milijonov dinarjev kot pomoč krajem, ki so največ trpeli v narodno osvobodilni borbi in ki so pasivni. Poleg tega je vlada odobrila še nadaljnjih 10 milijonov za popravila in izgradnjo šolskih poslopij in še 10 milijonov za javna dela, predvsem za gradnjo hiš.

Na podlagi tega sestanka se je poglobilo zaupanje kmetkega življa v narodno oblast, v moč delovnega človeka, v njih se je poglobila narodna in državljanska zavest.

Ob priliki obiska vseučiliških profesorjev so bila rešena vprašanja, ki se tičejo vzgoje novih delovnih izobražencev.

Sestanek predstavnikov vlade s predstavniki trgovcev in drugih pridobitnih slojev pa je prinesel razjasnitev neštetih gospodarskih problemov. Razloženi so bili odnosi med osebnim, državnim in združnim sektorjem in na ta način je bil odgnan strah, ki so ga sejali med pridobitne sloje sovražniki nove Jugoslavije, naglašujoč, da bo vsa zasebna imovina zaplenjena, trgovina in industrija pa podržavljena in podobno. Po tem sestanku je bil ves nepotreben strah razblinjen v nič in so vsi, tako vlada kot zastopniki trgovcev, odobraval pot tesnega sodelovanja v korist skupnosti.

Na te hestankih so predstavniki delavcev, kmetov in izobražencev in trgovskih slojev na licu mesta rešili velika in težka vprašanja. Zato pa je delo Narodne vlade Slovenije resnična pot ljudske demokracije, ker v svojem delu sodeluje z ljudstvom in dela v interesu tega ljudstva.

To je porok hitre gospodarske obnove, porok lepše in boljše bodočnosti vsega naroda.

Le tako moremo graditi

Nekaj odlomkov iz govora podpredsednika jugoslovanske zvezne vlade tov. Edvarda Kardelja ob zaključku zasedanja začasne narodne skupščine.

»Vsa naša oblast je grajena na sistemu narodnih organov. Z ozirom na to je lahko spoznati kako važno je dejstvo, da se z zakonom o volilnih imenikih urede prav temelji tega volilnega sistema. Z zakonom o ustavotvorni skupščini smo omogočili našim narodom, da prično s končnim urejanjem naše dežele, da v čim krajšem času dokončno odločijo o obliki, ki jo bo naša državna skupnost imela v bodočnosti.«

»Z zakonom o volitvah v ustavotvorno skupščino smo določili nujno potrebne demokratične oblike, brez katerih si ni mogoče misliti, da bi bili predstaviški organi narodne oblasti resnično demokratični, resnično izvoljeni, resnično sestavljeni iz svobodnih predstavnikov ljudstva. Z zakonom o agrarni reformi smo ponovno zapisali in v glavnem dokončno uredili načelo, da pripada zemlja tistemu, ki jo obdeluje. S tem smo izpolnili naš demokratični red z novo obliko, ki mora biti in je sestavni del resnične ljudske demokracije.«

Z zakonom o državljanstvu smo postavili vprašanje državljanstva bolj demokratično kot je bilo v starem jugoslovanskem zakonu o državljanstvu in dali smo večjo zaščito državljanom Jugoslavije v deželi in izven nje. Z zakonom o tisku in o združevanjih smo položili temelje za razvoj nadaljnjega svobodnega družbenega in političnega življenja v naši deželi. Z zakonom o ureditvi vojaških sodišč smo prešli od načina sojenja, ki je običajen v vojnih časih na redno sodstvo in s tem smo ustvarili pogoje za prehod v novo fazo razvoja naše dežele in našega pravnega reda. Z zakonom o kazenskih dejanjih proti narodu in državi smo odstranili možnost neenakosti, pretiravanja in celo pojav samovolje v borbi proti sovražnikom naroda i države. Z zakonom o sodiščih smo postavili naše sodstvo na demokratično osnovo, izročili smo sodstvo v roke in pod nadzorstvo ljudstva, tako da bo naše sodstvo eden od najtrdnjših temeljev demokratičnega reda v Jugoslaviji. Mislim, da smo z vsemi temi zakoni opravili ogromno delo, ki bo dajalo v celi etapi, lahko rečem epohi, pečat novi Jugoslaviji, njeni demokraciji, njenemu izgrajevanju.«

»Mislim, da prava demokracija ne pričena s pisanimi zakoni temveč z njimi prejenja. Prava demokracija pričena s tem, da ustvarja resnično silo,

ki bo zagotovila, da se bo vsak demokratičen, napisan zakon lahko tudi izvajal.«

»Zakonodajna oblast se pri nas ni nepremostljivo ločila od izvršne oblasti. Tisti, ki voli, istočasno tudi nadzoruje in celo izvaja te zakone, katere so izglasovali njegovi izvoljeni zastopniki v narodnih predstaviških telesih. To je zgodovinska, velika sprememba v graditvi naše demokracije.«

»Sedaj pričena naša druga naloga, tako rekoč druga stopnja v zgraditvi naše ljudske oblasti: da dvignemo na višjo stopnjo, da popravljamo in usposobimo ta sistem za čim boljše delo, da z zakonodajo, katero bomo ustvarili tako v tej naši osrednji Začasni narodni skupščini, kakor tudi v federalnih narodnih skupščinah, razvijemo tudi formalno demokracije, zagotovimo močnejše nadzorstvo ljudstva od spodaj nad organi oblasti in da zagotovimo močnejšo kontrolo dela nižjih organov oblasti s strani višjih oblastev, da s pomočjo takega sistema postopne in čim hitreje ureditve našega demokratičnega reda pospešeno popravljamo napake in pomanjkljivosti, ki se pojavljajo v naši narodni oblasti, da iz naše oblasti izločimo tiste posameznike, ki so se vrinili v organe oblasti, izkoriščajo nemirne čase, da bi tam ovirali, da bi škodovali našim ljudskim oblastem.«

Slovenija je spregovorila

Ob dneh spomina na veliki krvni davek, ki smo ga Primorci dali za strte fašizma, za osvoboditev naše zemlje, za doseg ljudske demokracije je spregovorila Ljubljana. Tisoči Slovencev so spregovorili. Torej tokrat nismo pozabljeni, naša borba, naša kri ni bila zaman! Demokratične sile izven Primorske znajo pravilno ceniti našo veliko krvno žrtev za našo samoodločbo. Ti pošteni ljudje tudi obojajo svetovno reakcijo, ki še hoče barantati z zemljo in ljudmi, ki skuša na vse načine prepiti klic naše prelite krvi: zahtevamo samo pravice, ki smo jih v skupni zavezniški borbi za strte fašizma priborili.

Hlapci in sužnji ne bomo nikdar več Primorci! Kakor smo ob strani velikih zaveznikov bili in razbili okrutni zločinski fašizem, tako velja danes naša borba vsem tistim zakrknjenim reakcionarjem, ki še trkajo hladno po mizi in računajo, kako bodo ropali malega delovnega človeka. Z nami pa so vse demokratične množice delovnega ljudstva v svetu. To je dokazala mogočna, množična manifestacija v Ljubljani.

Na tleh, ki jih je kri junakov pordila

Vse matere iz Brd so podpisale deklaracijo.

Nočemo več nazaj fašistične diktature, imamo svojo oblast NOO!

Med vsemi odredbami, ki jih je anglo-ameriška oblast izdala na Primorskem, je najkrivičnejši ukaz o ukinitvi narodno osvobodilnih odborov, ki je pravo nasprotje volje ljudstva, ki je po tolikih letih dalo oblast v roke ljudem iz svoje sredine.

Danes se jemlje oblast demokratičnemu slovenskemu in italijanskemu ljudstvu v Primorju. Jemlje se oblast in odločanje o lastni usodi narodu, ki je toliko žrtvoval za svojo svobodo in za svoje demokratične pravice kot malokateri narodi v svetovni zgodovini. Dal je ogromne žrtve v borbi proti fašizmu in to ne samo v zadnjih štirih letih narodno osvobodilne borbe, temveč v dolgih 25 letih fašistične okupacije. Slovensko ljudstvo na Primorskem je vodilo borbo proti fašizmu že takrat, ko je večina ostalega sveta še mirno gledalo in ni še spoznala njegove brutalnosti in nevarnosti za ves svetovni mir in pravice svobodoljubnega človečanstva. Slovensko ljudstvo v Primorju je dajalo svoje žrtve že 25 let... Kje so vsi oni, ki so bili med tem časom pobiti, kje so strohnele kosti vseh brezštevlnih konfinirancev na otokih v južni Italiji, kje so talci in borci, ki so padli v poslednjih letih odkritega boja?

Danes torej mora to slovensko ljudstvo zopet priznati oblasti, proti katerim se je borilo za svoje življenje in od katerih je dobilo le rizinovo olje, a ne pravice. To je krivica, ki jo naše ljudstvo tam doli ne bo pozabilo in danes ne more preko nje!

Tudi Goriška Brda, ki so dala velik krvni davek za svoj obstoj, so se najodločneje uprle, da se jim danes vzamejo predstavniki ljudskih oblasti, ki so jih sama izvolila in jih smatrala za vredne zaupanja.

Pred dnevi je iz Krmina prišel na Kojško k predsedniku okrajnega odbora za Brda in Idrijsko anglo-ameriški guverner in prinesel oglaš št. 11 o ukinitvi ljudske oblasti in ponovni vzpostavitvi županstva. Zahteval je od predsednika Okrajnega odbora, da predloži imenik novopostavljenih županov in svetovalcev do 24. avgusta 1945. Obenem je izrazil željo, da bi prevzel županske posle v Dobrovem Virgilij Šviligoj, bivši tajnik pod fašističnim režimom. Predsednik tovariš Gravner Ivan mu je odgovoril, da mora to izbirati potrditi ljudstvo.

24. avgusta je ljudstvo iz Medane, Fojane, Bijane, Dobrove, Smartna, Vedrana in vseh ostalih krajev Brd prihitelo pred sedež Okrajnega odbora

Pojasnilo

Glede na ponovna vprašanja, če bomo objavljali tudi objave in oglase, sporočamo, naj jih interesi pošljejo vedno do sobote pred izidom lista. Na željo pošljemo cenik.

UPRAVA »PRIMORSKE BORBE«.

v Kojškem, da z enotnim nastopom pokaže svoj odpor proti vsakemu vmešavanju v izvajanje njegovih pravic. Z vzkliki: »Nočemo več nazaj fašistične diktature! Imamo svojo oblast — narodno osvobodilne odbore! Ne potrebujemo svetovalcev! Živela Na-

Manifestanti v Brdih.

V nedeljo na Bazovici

Ze od daleč smo uzrli nekdanje bazoviško strelišče: širna, nekoliko valovita travnata ravan, le redko porasla z drevjem. Na planjavi velik oder, pred njim vse črno ljudstva... Med prilikavimi kraškimi bori in grmičevjem plapolajo v vetru naše zastave, transparenti se belijo iznad desetisotglave množice... Tak je bil v tistem trenutku pogled na mesto, kjer so pred petnajstimi leti ponosno padli štirje bazoviški junaki, ki niso hoteli fašistom kloniti, ampak so se dvignili kot ljudski maščevalci.

Ob desetih dopoldne je na strelišču slovesno odkrit spomenika. Govore predstavniki naše narodne oblasti, vrste se recitacije, pevske in godbene točke. Na desetine pevskih zborov, slovenskih in italijanskih, brez ozira na »modro črto« bi radi nastopili vsaj z eno pesmijo. Ni jim moglo, vse preveč jih je, mnogi so zamerjeni.

Tovariš Joco recitira: »Kako je bilo Tebi, Marija, takrat...« Kot da bi ljudje skupno z materjo Bidovec, Marušičevo, Milošev in Valenčičevo doživljali noč pred ustrelitvijo štirih junakov: solze lijejo iz oči, čuje se pitajeno ihtenje... Za hip je oživel stara Primorska, tista Primorska, ki je dolgih petindvajset let nosila v sebi nemo bolečino zatiranega in tepanega naroda, tista Primorska, ki je na predvečer ustrelitve svojih štirih

rodna vlada Slovenije! Živel maršal Tito! Živela Sovjetska zveza!

Na tem protestnem zborovanju je ljudstvo zahtevalo čisto fašistov in uveljavljanje oblasti odborov, katere je samo izbralo. Zahtevalo je priključitev oblasti odborov, katere je samo izbralo. Zahtevalo je priključitev k Sloveniji v okviru federativne demokratične Jugoslavije.

Ob velikem navdušenju je bila sestavljena resolucija, ki jo je podpisalo okrog 4000 ljudi. Resolucija se glasi:

Ljudstvo iz Brd je šlo v borbo in se ni balo žrtve, ker je zaupalo, da se bo Atlantska karta spoštovala, da se bo upoštevala samoodločba in volja ljudstva, ki se je odločilo in s krvjo pridobilo svojo demokratično ljudsko oblast. Ljudstvo je 25 let trpelo pod fašistično diktaturo, pod postavljenimi »župani« in je zato danes trdno odločeno, da ne odneha od svojih s krvjo pridobljenih pravic in da ne bo prej odnehalo, dokler ne izvede popolne čistke fašistov, ki hočejo danes namesto ljudstva, ki se je borilo in umiralo v skupni borbi z demokratičnimi zavezniki proti fašizmu, imeti oblast in vzpostaviti zopet fašistično diktaturo.

Zato ljudstvo vseh Brd danes zahteva odstranitev fašistov, ki se še svobodno kretno in izpustitev vseh protifašistov.

Zahteva narodna sodišča, po katerih bo samo sodilo fašiste, ustvaritelje svetovnega gorja in vojn.

Hoče samo ljudsko demokratično oblast in zahteva zato svobodne in tajne volitve!

Mir, katerega želi vse človeštvo, se lahko ohrani samo, če se upošteva enakopravnost vseh narodov in če se priznava demokratične težnje takega naroda.

Za nas velja isto geslo, s katerim smo zmagali v štiriletni borbi proti fašizmu: Smrt fašizmu — svoboda narodu!

najdražjih sinov imela pod marsikatero kmečko streho mizo pogrnjeno za štiri nevidne goste: Za Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča...

Tri popoldne je že. Znova se zgrnejo nepregledne množice na prireditvenem prostoru. Sedaj spregovori tov. Branko Babič, podpredsednik Tržaškega okrožja. Govori o uporabi primorskega ljudstva proti krvavemu fašizmu: »Naša štiriletna borba je pokazala, kaj hočemo, pokazala je, da nočemo biti več hlapi. Mi hočemo, da bodo pridobitve naše borbe zaščitene. Volja ljudstva Julijske Krajine mora biti tudi na mirovni konferenci potrjena. Bratstvo Slovencev in Italijanov Julijske Krajine je največja garancija za ohranitev naših pridobitev...«

Od časa do časa se vlije dež, toda nihče ne odide. Ljudje vztrajajo na svojih mestih in viharno odobravajo govornikove besede, vzklikajo narodni oblasti, slovensko-italijanskemu in jugoslovanskemu bratstvu, Titu in naši vojski... Z istim zanosom spregovori italijanski govorilnik Slatov. Laurentija ter pozdravne besede partizanskega polkovnika Laurija. Množica navdušeno pozdravlja nastopajoče pevske zbornice in pričakuje še novih in novih točk. Mikrofon pa oznanja konec sporeda. Ob šestih se namreč pripelje tod mimo komandant IV. armije general Peka Dapčević.

Vsi zdrve v špalir na cesto. Množica kar hrumi od navdušenja.

Po cesti Bazovica—Kozina mrgoli vse polno ljudstva v smeri proti Bazovici. Mladinke, pionirji in žene s šopki cvetja, staro in mlado, vse je v napetem pričakovanju. Mimo švigajo avtomobili, oči jim slede. Mno-

Padlim borcem za svobodo

Počastimo ne samo danes, temveč v vsem svojem delu padle borce za svobodo, padle borce za našo srečno bodočnost.

Boris Kidrič.

Mračni trnovski gozd je oživel; prav v poslednjo grapo in na zadnji vrh hite dekleta. Hite po gozdskih poteh in stezicah brez konca, kakor so hitele še pred meseci optane s hrano, z oblačili za brate, očete, sestre in za vse tiste, ki so se po trnovskih hostah z njimi borili proti fašistom. Danes ni več zased tujih roparjev, pa vendar hite tja najbolj v skrite grape, v najbolj zaraščene kotičke. In cvetja neso, cvetja cela narotja. Niso se vsi vrnili domov in k tem, ki so v hostah ostali, k tem gredo. K tistim bratom in sestram, ki so omahnili v cvetu življenja, neso pozdrav vseh vaštanov, vseh poštenih ljudi, neso jim cvetje, simbol življenja, tistega življenja, ki si ga je moralo naše ljudstvo priboriti in ga plačati s krvjo svojih najboljših.

V nedeljo pa se je Trnovo prav na manifestativni način spomnilo vseh junakov-borcev, ki so padli v bližnji okolici. Pa bodisi cvetje, žalne zastave, cele stotine ljudi, pesem in godba, vse je izražalo en sam krik v svet:

»Da, na tej zemlji je tekla naša kri, kri nas, upornega delovnega ljudstva! To zemljo je prepojila in ta zemlja je naša in o njej bomo odločali mi sami.«

Po deseti maši je ljudstvo prekrilo niz grobov tam za pokopališčem, kjer počivajo partizani, z nad petdesetimi venci.

»Ne obupavaj, ampak prisegaj smo prišli na vaše grobove, padli junaki, sinovi, možje in očete, sestre, žene in matere, da niste zaslonj izkrovelj,« to je bil globok odmev besed, ki sta jih spregovorila zastopnika vojaške in civilne oblasti. Materam in sestram, ženam in dekletom so se orosile oči. Niso padli zaslonj, res smo

žica je vedno bolj nestrpna. »Ne do ga...« Naenkrat pripelje cela kolona avtomobilov. »Tu so!« Ljudje planejo na cesto in jih med »živijo« kliči zasipljejo s cvetjem. Na križišču čaka skupina Tržačanov. Ustavijo avtomobil in se ne umaknejo vse dotlej, dokler ne izstopi komandant. Med burnim vzklikanjem ga ponesejo na rokah in ga obsipajo s cvetjem... In kako naj bi drugate sprejeli komandanta IV. armije, osvoboditeljice našega Primorja?

svobodni. In možje so stisnili pesti. Gorje zločincu, ki bi skušal temu ljudstvu ovirati pot!

Popoldne je spregovoril zastopnik narodne oblasti zbranim materam, sestram in svojcem padlih partizanov. Nato pa so zastopniki oblasti in vojske od žene do matere in dekleta izražali sožalje.

»Trije sinovi so mi padli, tovariš, preko treh trupel, katerim sem jaz dala življenje,« so gazili besni fašisti. Toda zadušili so se v naši krvi, danes smo v lastni hiši sami gospodarji. In vem da, da niso moji sinovi zaslonj padli.«

»Pri srcu me strese bes, ko slišim, da so še neke fašisti, ki bi radi prikradevali usodo poštenemu ljudstvu,« si otrne solzo vdova, ki je tam neke v Brdih kot partizanka zakopala moža-soborca.

In mali pionirček resno pogleda: »Očkovo puško sem našel, zdaj je moja, pa naj pridejo fašisti!«

Dekleta padarjajo šopke cvetja in spominska pisma našim junaškim materam. Žalni zvoki »Zrteam«, združijo vse navzoče. Pesmi in recitacije pa so zaključile komemoracijo. Pogled vseh je uprt v jutrišnji dan, za katerega smo se borili in delamo, da bo srečen in poln blagostanja.

Na Banjiški planoti so zborovali Grgarci

2. t. m. je imel grgarski okraj svoje zborovanje v okviru slovensko-italijanske antifašistične unije na Banjiški planoti. Majhna vas Hrušne je bila vsa v slavlolikih, po vseh hribih so vihrale naše zastave svobode. Na prostornem travniku je bil napravljen lepo okrašen oder, na čigar pročelju je dehtel iz samih nageljev sestavljen napis »Tito«, ki je izražal veliko ljubezen našega ljudstva do tega priljubljenega osvoboditelja.

Na travniku se je zgrnilo ogromno ljudi. Spregovoril je tov. Aljančič, član PPNOO, ki je očrtal politični položaj Primorske in obrazložil agrarno reformo. Ljudstvo ni spoznalo samo osnov agrarne reforme, ki jo je proglasila Začasna narodna skupščina demokratične Jugoslavije, ampak spoznalo tudi zaščitnico ljudsko-demokratičnih sil v svetu — Titovo Jugoslavijo. Ta zakon je obenem pobil vsa nesramna obrekovanja lažnih reakcionarjev, da bo vsaka ljudsko-demokratična država vzela kmetu zemljo. In prva taka država, Jugoslavija, je takoj dokazala ravno nasprotno. Sledila je svojemu programu: zemljo tistemu, ki jo obdeluje!

K debati so se mnogi priglasili. Kmečka korenina je stopil na oder in pozival vse ljudi na še večje sodelovanje na zborih volivcev, ker le s skupnimi močmi bo lahko rešiti vse težke naloge današnjega časa. Oglasil se je tudi sivolasi banjški župnik. V svojih besedah je poudaril, da je on vedno sodeloval z Osvobodilno fronto, da so v težkih časih okupacije imeli vedno v njegovi hiši pribežališče vsi partizani, ker je sam spoznal, da se borijo ti ljudski borci za narodove pravice. Rekel je: »Kljub temu, da mi je ljubljanski škof Rožman sporočil, da zaslužim smrt, me to ni oplašilo, videl sem, da je vsa njihova gonja osnovana na obreževanjih, kajti od

prvega trenutka dalje sem vedel in spoznal, da se partizani borijo za pravico in osvoboditev naroda izpod fašističnega tlačitelja.« Govoril je še tov. Šavli v imenu internirancev o zločinih Hitlerjevih nacistov in o enotnosti organiziranih internirancev in sporočil prisotnim željo vsakega, ki je tam neke v nemških taboriščih ostal: »Rad bi videl novo Jugoslavijo, rad bi videl svojo domovino osvobojeno!« Zborovanje se je zaključilo z lepo uspelimi pevsкими točkami.

Odprimo vrata našega doma otroku brez staršev!

Planinci v svobodi

V Ajdovščini se je pred kratkim ustanovilo Slovensko planinsko društvo, ki je preteklo nedeljo priredilo izlet planincev na Sinji vrh. Po dolgih letih so se Vipavci prvokrat na tem izletu resnično sprostil. Na Sinjem vrhu se je zbralo preko 200 planincev poleg domačinov iz bližnjih naselij. Sinji vrh je pa še posebno v spominu našim borcem. Kdor je imel tega v posesti, je obvladal vse kraje daleč naokoli. Zato so ga imenovali tudi »okno v svobodo«. Tu so se največkrat borili »Gradnikovi«. Tik pod vrhom je skupno grobišče padlih junakov. Tako pripoveduje komisar Marko in s tiho žalostjo v srcu se spominja padlih tovarišev. In še pripoveduje tov. Marko o bojih na teh tleh, o junaštvu »Gradnikovcev« in o dogodkih pred osvoboditvijo. Ob spominu na padle borce se je porodila plemenita misel, da bi se oddaljili za njihovo junaštvo vojnimi sirotam. Nabrali smo 2050 lir. Mogočna himna »Hej Slovanci« je odmevala, ko smo se vračali v dolino.

Svetovni sindikalni kongres v Parizu

Mednarodna sindikalna konferenca, ki se je sestala meseca februarja v Londonu, je napovedala svoje drugo zasedanje za jesen v Parizu. Izvolila je svoj upravni odbor z nalogo, da pripravi vse za to drugo zasedanje, odnosno za prvi kongres svetovne sindikalne federacije.

Najboljši voditelji sindikatov Sovjetske zveze, Francije, Amerike, Anglije in drugih demokratičnih držav delajo vztrajno za osnovevanje močne mednarodne sindikalne zveze. Upravni odbor svetovne sindikalne konference je na svojih posvetovanjih, ki so bila poletni v Parizu, Washingtonu in Oklandu pri San Franciscu, sestavila načrt ustave, ki bo služila, če bo na kongresu odobrena, kot temelj čvrste mednarodne organizacije, ki bo močno sredstvo za varstvo važnih koristi najširših delovnih množic sveta.

V načrtu je rečeno, da bo imela svetovna zveza delavskih sindikatov naslednje naloge:

da v svojih vrstah organizira in združi delavske sindikate vsega sveta, ne glede na rod, narodnost, vero in politično pripadnost;

da podpira po potrebi delavce socialno zaostalih in industrijsko nerazvitih držav pri organiziranju njihovih sindikalnih organizacij;

da vodi borbo do končnega poraza fašističnih sil in uničenja vseh oblik fašistične vladavine in za uničenje fašizma, kakor koli bi se manifestiral in s kakršnim koli nazivom bi se pojavil;

da pobija vojno in njene vzroke ter dela za čvrst in trajen mir s polnim podpiranjem osnovanja močne in učinkovite mednarodne organizacije, ki bi imela potrebna sredstva in moč, da prepreči agresivnost in ohrani mir, s najširšim podpiranjem mednarodnega sodelovanja na socialnem in gospodarskem področju in z ukrepi za industrijski razvoj ter pravilno izkoriščanje sredstev in virov v nerazvitih državah;

da zastopa koristi delavcev vsega sveta pred vsemi mednarodnimi forumi, ki bodo imeli nalogo reševati vprašanje svetovne organizacije v duhu sporazumov in pogodb, sklenjenih med Združenimi narodi, kakor tudi pri drugih sličnih mednarodnih zastopstvih, ki jih bo osnovala Svetovna sindikalna zveza;

da organizira splošno borbo delavskih sindikatov v vseh državah proti kršitvi gospodarskih in družabnih delavskih pravic in demokratičnih svoboščin, za postopno zboljšanje plač, delovnega časa, delovnih in življenjskih pogojev delavcev, za popolno socialno varovanje delovnih ljudi in njihovih družin v primeru brezposelnosti, boleznim, nesreče in starosti, za uveljavljanje vseh ukrepov, s katerimi se bo pospešilo družabno in gospodarsko življenje delovnega ljudstva;

da organizira prosvetno delo med sindikalnimi fori v pogledu mednarodnega delavskega zedinjenja in da razvija pri njih zavest osebne odgovornosti za doseganje namenov in ciljev delavskih sindikatov.

Za izpolnitev teh nalog bo zasnovala Svetovna sindikalna zveza svoje delo na naslednjih načelih:

1. popolna enakopravnost sindikalnih organizacij vseh držav v njihovem tesnem medsebojnem sodelovanju;

2. stalna zveza s sindikalnimi organizacijami, članicami mednarodne zveze, bratska pomoč njihovega delu;

3. sistematično izmenjavanje obvestil in izkušenj na področju sindikalne delavnosti za ojačanje solidarnosti mednarodnega delavskega gibanja;

4. vskladanje delavnosti delavskih organizacij za doseganje mednarodnih ciljev in sklepov;

5. varstvo koristi delavskih izseljencev;

6. uporaba vseh razpoložljivih obveščevalnih načinov in sredstev, tolačenje nalog in ciljev, h katerim stremi Svetovna sindikalna zveza, kakor tudi njenega programa, ki vodi k tem ciljem, ter njenega stališča in sklepov o posameznih vprašanjih.

V tem so obrazloženi cilji, ki ustrezajo najgloblji stvarni ko-

ristim najširših delavskih množic vsega sveta.

Za doseg tega je nujno potrebna ustvaritev dovolj močne mednarodne organizacije z močnim in avtoritativnim vodstvom, potrebno mednarodno disciplino, namreč obveznostjo izpolnjevanja sprejetih sklepov.

Odbor svetovne sindikalne konference je sklican za 20. september, kongres pa se bo pričel 24. sept. Upravni odbor je poslal povabila:

1. vsem sindikalnim organizacijam, ki so bile zastopane na svetovni sindikalni konferenci v Londonu;

2. vsem sindikalnim organizacijam, ki so bile na konferenco povabljen, pa na njej niso sodelovale;

3. vsem onim sindikalnim organizacijam, ki jim je bilo, čeprav niso bile takoj povabljen, na londonsko konferenco, naknadno priznano članstvo v odboru svetovne sindikalne konference.

Ostale sindikalne organizacije, ki niso bile povabljen, morajo zahtevati povabilo od upravnega odbora, ki izreče svoje mnenje in ga predloži v odobritev odboru svetovne sindikalne konference.

Način, po katerem bodo posamezne narodne sindikalne organizacije zastopane, je določen tako: narodne sindikalne organizacije, ki imajo manj kakor 125.000

članov, pošljejo enega delegata s polno pravico glasovanja in še drugega delegata s posvetovalno pravico, organizacije, ki štejejo do 5 milijonov članov, pošljejo po 1 delegata za vsakih 250.000 članov, organizacije, ki imajo do 10 milijonov članov, pošljejo po enega delegata za vsakih 500.000 članov, organizacije od 10—15 milijonov članov po enega delegata za vsak milijon in organizacije nad 15 milijonov članov po enega delegata za vsaka 2 milijona članov.

Vendar imajo sovjetski sindikati pravico, da pošljejo najmanj 40 zastopnikov, angleški približno polovico tega števila, a prav toliko tudi kongres industrijskih delavcev Združenih držav Amerike.

Načrt ustave za svetovno sindikalno zvezo daje tudi našemu sindikalnemu gibanju zelo jasn in širok okvir delavnosti. Kdor se z njim ne more zadovoljiti, ni iskren pristaš sindikalne enotnosti. Na tej osnovi bodo Enotni sindikati delavcev in nameščencev s svojim sodelovanjem na pariški konferenci energično podprli prizadevanja za ustvaritev močne mednarodne sindikalne zveze, kar se mora manifestirati tudi v našem sindikalnem gibanju po naši deželi. Pridobljeno sindikalno enotnost bomo budno zarovali, izpolnjevali dalje in ojačevali, da bi mogla v polni meri služiti za izpolnitev postavljenih nalog in doseganje ciljev.

Za nas so važne številke

Osnovna potreba vsakega aktivista, ki želi res z uspehom sodelovati in sodočeti pri raznih terenskih vprašanjih, je točno poznavanje vseh gospodarskih, socialnih, kulturnih in političnih razmer, dejstev in okolnosti dotičnega upravnega področja, saj je uspešno politično, gospodarsko ali kakršno koli terensko delo mogoče le, če je zgrajeno na točnem spoznavanju stvarnih terenskih razmer. Zlasti je važno zbiranje in smoteno proučevanje raznih številčnih podatkov in socialnih razmer dotičnega upravnega področja, saj nam lahko samo takšni podatki dajo jasno sliko in točen pregled položaja in potreb delovnega ljudstva. Edino takšne številke nam tudi jasno lahko služijo kot izhodišče za resno načrtno delo v smeri izboljšanja razmer. Med našimi aktivisti je čisto zakoreninjen precejšen odpor proti vsemu, kar je v zvezi s številkami. To ni prav. Številke so suhoparne le tedaj, če nimamo volje, da bi se poglobili v nje. Za pravega aktivista, ki se resno zanima za terenska vprašanja, niso številčni podatki o gospodarskih, socialnih, kulturnih in političnih problemih terena nerazumljive in suhoparne številke. Zanj so baš te številke najrazumljivejše, saj mu z največjo točnostjo in jasnostjo odkrijejo čisto to, česar mu ne more odkriti nobena beseda. Samo ena številka lahko pove več, kakor vsa dolgovozna beseda dokazovanja. Posebno pa je zanimiv jezik številk, če primerjamo med seboj razne podatke. Na ta način tudi najlažje pridemo do novih ugotovitev in spoznanj, ki nam bodo dala nove spodbude za pravilno usmerjanje vsega dela. Vsak aktivist, zlasti pa odbornik NOO, ki želi pri svojem delu resničnih uspehov, se mora zanimati tudi za številčne podatke. S poglobljanjem v te številčne podatke se jih bo naučil uporabljati. Na posvetovanju, seje in razna reševanja vseh javnih vprašanj prihajajo vedno s točnimi podatki. Le tako bo delo plodno in uspešno. Kmalu bomo spoznali, da so številke najzanesljivejši pripomoček v stremljenju za točnimi ugotovitvami dejanskih razmer. V zvezi s tem nam bodo številčni podatki tudi najboljši izhodišče za kakršno koli načrtno delo, ki je zlasti danes, sredi velikih prerajanj, izredne važnosti.

Eden od prvih in bistvenih pogojev načrtnega gospodarstva za napredek in blagostanje ljudstva je točno poznanje vseh stvarnih gospodarskih in socialnih razmer, dejstev in okolnosti, v katerih živijo delovne množice, upoštevajoč istočasno tudi zakonitost nastanka in razvoja ter razmer in okolnosti. Tu pa posegamo tako na široko in

globoko marsikje še v konkretno čisto nejasne prilike, tako da ne more nihče sam neposredno niti površno pregledati vseh dejstev in okolnosti, ki so za bodoče načrtno delo odločilnega pomena. Edino vestno in točno zbrani številčni podatki, edino statistika, ki ima po svojem bistvu nalogo omogočati spoznanje in razčlenjevanje množičnih pojavov, lahko da potrebno jasnost. Samo na osnovi številk iz vseh krajev Slovenije in Jugoslavije si bomo lahko ustvarili jasn pregled stvarnega položaja. Edino s številčnimi podatki podprta pregledna slika resničnih potreb delovnega ljudstva nam lahko tudi služi kot trdna opora in izhodišče za načrtno in velikopotezno izboljšanje obstoječih razmer. Predsedstvo Narodne vlade Slovenije je, želeč si ustvariti čim točnejšo sliko o stvarnem položaju na terenu, poleg posvetovanj z dejanskimi zastopniki, priredilo predpretekli ponedeljek tudi posvetovanje s kmečkimi zastopniki iz vseh krajev Slovenije. Želeč še točnejših podatkov je tov. predsednik vlade čisto prekinjal posamezne govornike ter jim stavljal konkretna vprašanja, na katera pa poedini zastopniki niso mogli podati točnih številčnih podatkov in odgovorov. Predsedstvo vlade tov. Boris Kidrič je zato med drugim poudaril tudi izredno važnost številčnih podatkov zlasti v sedanji dobi preurejevanja. Tov. predsednik je dejal: »Okvirni zakon o agrarni reformi, ki je bil sprejet na seji začasne Narodne skupščine v Beogradu, bomo morali izpolniti. Zato bomo potrebovali mnogo podatkov in v boste morali dati čim več podatkov. Za nas so važne številke.« Ko tovariši poročajo, da lahko prodajo živino, je za nas važno, koliko živine lahko prodajo. Na drugi strani pa moramo vedeti od onih, ki potrebujejo živino, koliko živine potrebujejo. Če pa nimamo na razpolago številke, nimamo celotnega pregleda. Vsak od nas ve, da mora imeti pregled čez vse potrebe in izdatke. Če pa jemlješ na slepo srečo, se pa lahko zaletiš.

Naši ljudje se morajo naučiti misliti v številkah in vse želje, potrebe in zahteve izraziti v številkah. Če se bomo tega naučili, nam bo to veliko pomagalo pri našem delu. Zato prihajajte s čim bolj točnimi podatki. Navajajte točno, kaj vam manjka in koliko vam manjka. Zlasti funkcionarji odborov navajajte se vedno sproti zapisovati številke, tako boste imeli vedno jasn pregled. Predsednik Narodne vlade Slovenije tov. Boris Kidrič je s tem ponovno poudaril izredno važnost številk, saj nam šele one omogočajo jasn pregled nad stvarnim stanjem. Števil-

ke so tudi glavno orožje kontrole vsakega resničnega napredka pri kakršnem koli delu ter najmočnejša spodbuda za nove delovne napore. Navajajmo se torej pri reševanju katerega koli terenskega vprašanja povpraševati tudi po številkah. Zabeležimo sproti te številčne podatke. Poglobljajmo se v njih. Izračunajmo odstotke dolga, produkcije, kakor tudi število z materialom, časom in delovnimi silami. Vseposod se navadimo uporabljati točne številčne podatke, ki povedo več kot vsa dolgovozna dokazovanja in opisovanja. Pri tem dopisovanju v dnevnike

navajajmo vedno konkretne številčne podatke o dvigu proizvodnje, o doseženih delovnih uspehiv. Zlasti pa glejmo, da bodo vsa poročila oblast, organom opremljena s točnimi in jasnimi podatki, kajti brez točnih številčnih podatkov nimajo odborniki okrajnih in okrožnih NOO ter ministrstva pravega in zanesljivega pomočnika za uspešno reševanje perečih terenskih vprašanj. Samo s točnimi podatki bomo omogočili našim oblastem, da dobijo vpogled v resnično stvarnost ter s tem trdno osnovo za nadaljne uspešno delo.

Nekaj o statistiki

Statistika je veda, ki ni posebeno znana. Redki so danes še oni, ki se zavedajo v polni meri njenega pomena, še redkejši pa oni, ki so domeli in jo bodo že v najkrajšem času že uporabljali. Potreba statistike v sedanjih in bodočih prilikah je izražena v načelu, da moremo državno skupnost graditi le na dobrem poznavanju naših razmer, torej na stvarnih temeljih naše socialno-gospodarske zgradbe. Glavno načelo statistike je pravilno razumevanje in koordinacija dela najširših ljudskih množic in pa poljudno izraženo: nabiranje izkustev za nadaljevanje dela z namenom doseči najpopolnejšo zgradbo gospodarstva, kulture ter socialne politike. Potreba po statističnem zbiranju podatkov se je pokazala že v času, ko je dobivala proizvodnja množičen razmah, ko so posamezna podjetja — prej mala obrtnišva — povečala svojo proizvodnjo v obseg industrije, in so ob koncu fevdalne in ob prehodu v kapitalistično dobo prehajala v nove gospodarske organizacijske oblike, sindikate in truste. Tu se statistika pojavlja kot nova oblika kontrole velikih dimenzij. Ta vrsta kontrole se je morala nujno pojaviti tudi v državnem gospodarstvu in v politiki, saj je nova močna centralna oblast potrebovala za ohranitev svoje moči vse podatke o številu prebivalstva, njegovi strukturi, davčni in gospodarski moči.

Vendar se je statistika v toku poznejše dobe izrodila. Dejanski položaj so skušali prikazati drugačen in v bolj rožnati obliki, kakor je bil v resnici. Na drugi strani pa so državni organi pozabili, da je statistika brez sodelovanja množic, ki so predmet podatkov in ki podatke nudijo, nemogoča. Zaradi nenačrtnega gospodarstva niti delavec niti kmet, pa tudi podjetnik ni uvidel nobenega za sebe pozitivnega razloga, da bi dajal in zbiral pravilne podatke. Da bi se izognili denarnim problemom, da bi se zakrili poslovne tajnosti, da bi se izognili političnim preganjanjem, so vsi ti sloji skušali dajati in so dajali napačne podatke, kar je nujno privedlo do tega, da je bila statistična končna slika v bistvu napačna. Statistika je postala potvorba. Zanimivo je, da je statistika dosegla zelo visoko stopnjo prav v izrazito fašističnih državah. A ta statistika nima več namena podati resnice. Ona je le orodje, ki ima namen na najbolj sistematičen, znanstveno dovršen način pretehtati in prikazati vse možnosti izkoriščanja ljudstva, bodisi ljudstva svoje države, ali pa še v hujši meri ljudstva okupiranih dežel. Bila je sredstvo gospodarskega ropanja, kakor so bila večala prodje političnega strahovanja.

Statistika dobiva v našem novem času popolnoma nov značaj. Nova načela napredne miselnosti so ustvarila pojem načrtnega gospodarstva, ki nam šele pokaže namen statistike in ji zastavlja nove naloge. Načrtno gospodarstvo je edina od pomoči nad produkcijo in s tem od pomoči neurejenim socialnim prilikam. Načrtno gospodarstvo je danes ono močno orodje naprednih dežel, ki v bistvu preprečuje izkoriščanje ljudskih množic in jim jamči delo in blagostanje. Najvažnejša naloga statistike prav v teh časih pri nas je njena pomoč pri obnovi. Njena prva naloga pri reševanju tega problema je zaključna gospodarska bilanca opustošenja in škode. Podatki, ki nam jih bo dala statistika v tem pogledu, nam bodo služili v dvojni meri. Ugotovili bomo lahko celotno vojno škodo, za katero bomo za-

htevali povrnitev. Na drugi strani pa nam bodo podlaga pri zopetni izgraditvi domovine. Pri proučevanju razmer, ki so z uničenjem nastale, bomo spoznali, kako je treba pravilno usmeriti delovne sile, porabo gradbenega materiala, na podlagi izkustev bomo zgradili nove vasi, mesta, tovarne, da bodo dorasle novi dobi in novemu gospodarskemu položaju. Vzemimo za primer cement. Brez točnih podatkov, ki nam bodo pokazali obseg porušenja in s tem potrebo gradbenega materiala za obnovo, ne bomo mogli določiti množice cementa, ki jih bomo potrebovali. S tem so v tesni zvezi tudi gramoz, delovne moči, orodje, stroji za beton in podobno.

Vse panoge gospodarstva v državi so danes med seboj tako tesno povezane, da predstavljajo neločljivo celoto. Za smotno vodstvo gospodarstva je zelo potreben pregled čez vse njeno delovanje. Mi vsi vemo, da danes pametno kmetovanje brez kmetijskih strojev in sodobnega orodja ni več mogoče. Kmetijstvu dobavlja stroje industrija, ki potrebuje kovine in pogonska sredstva. Da sta trgovina in obrt v tej zvezi popolnoma nepogrešljiva činitelja, leži na dlani. Nujno je torej, da pristopimo z vso predanostjo tudi k organizaciji statistične službe, ki je za vse nas tako velikega pomena. Naša nova statistična služba se je pričela razvijati vzporedno z razvojem narodno-osvobodilnega boja. Razvijala se je na novih osnovah od spodaj navzgor, iz čistih življenjskih potreb. Naše ljudstvo nekdanj tako nasprotno in nezaupljivo proti raznim formularjem in dajanjem podatkov, ki so se vedno izrabili le proti njemu, je kmalu uvidelo nujnost tega dela in je pričelo sodelovati. V početku so Narodno osvobodilni odbori začeli zbirati podatke vsak zase, vendar se je kmalu pojavila težnja po ustanovitvi osrednjega statističnega urada, ki bi šele omogočil statistično delo v najširšem smislu. V Jugoslaviji je na primer že ustanovljen Državni statistični urad, v federalni Sloveniji pa statistični urad Slovenije. Naloga tega statističnega urada je, da po smernicah državnega urada zbira, obdeluje in objavlja vse splošne in specialne statistike z območja federalne Slovenije. Poudarek pri zbiranju podatkov je na demografskem, industrijskem področju. Naloga je tudi, da skrbi za koordinacijo vseh statistik, ki jih vodijo kateri koli organi ljudskih oblastev ali javnih ustanov. Da dobi delo statističnega urada res širok razmah, da zajame prav vse panoge javnega življenja, so ministrstva ter narodno osvobodilni odbori osnovali lastne statistične referate za zbiranje podatkov in njih odvajanje statističnemu uradu. Za vsak važnejši statistični sektor pa sestavi statistični urad Slovenije posebno statistično komisijo, katere naloga je, da sestavlja obrazce, navodila in organizira statistično službo za svoj sektor.

S takimi ukrepi ljudske oblasti so dani statistični službi vsi pogoji za širok razmah, da bo res zgrajena na najširši podlagi in bo tako služila svojemu glavnemu namenu — obnovi našega življenja in osnovanju smotrnega načrtnega gospodarstva.

Pravična konstruktivna ljudska kritika je sito in rešeto, ki naj izčisti pleve od klenega zrna!

Delovna nedelja

Priznanje udarniku dela

Leta 1944. Molče, s sklonjenimi glavami, kot bi se sramovali pogledati poštelemu človeku v obraz, korakajo Rupnikovi delavski bataljoni. Mobilizirali so te, otroke, žene in starce do 60. leta, jim dali kramp in lopato v roke in jih pod stražo zelenih domobrancev prisilili k utrjevalnim delom proti osvoboditeljem in proti lastnim sinovom in bratom, ki so se kot partizani borili za svobodo vseh Slovencev, tudi onih, ki so kopali jarke proti njim.

Ne jarki, ne bunkerji niso zaustavili mogočnega poléta osvobodilne armade.

In danes v svobodi, se zopet zbirajo delavni bataljoni in brigade, da čimprej izbrisejo sledove vojne, da čimprej postavijo redne življenjske pogoje. S smehom in pesmijo na ustih, s krampi in lopatami v rokah in z zavestjo v srcu, pomagati sebi, pomagati vsemu v vojni trpečemu in uboženemu ljudstvu. Danes se vsi, tako naši vodilni možje, kakor ostale množice delovnega slovenskega ljudstva v polni meri zavedajo, da je samo od nesebičnega, požrtvovalnega in načrtnega dela vseh in za vse odvisna čimprejšnja normalizacija razmer.

Povsod, na vseh toriščih dela manjka delavnih moči. Vojna je požrla ogromno zdravih narodnih sil, ogromno jih je pomrlo v taboriščih. Pred nas ostale je postavljena velika in težka naloga — obnova porušene domovine. Porušeni domovi, porušene ceste in železnice, tovarne in neobdelano polje, vse čaka pridnih delavnih rok, slovenskega človeka. In slovenski delavec, slovenski kmet in ostali sloji, niso klonili pred temi težavami. Kot 1941 leta, ko smo tako rekoč z golimi rokami začeli boj na življenje in smrt in zmagali, zato ker se je boril ves narod, tako bomo tudi gospodarske težave premagali; ker jih rešuje ves združen, enoten slovenski narod.

Danes, ko so povečini izločeni iz slovenskega občestva nekdanji voditelji in izkoriščevalci ljudstva, ko si slovenski narod sam kuje svojo srečo, se je z vso svojo življenjsko silo vrgel na delo za obnovo porušene domovine. In ta sila, ki jo predstavlja ves enoten slovenski narod, vsi kmetje, delavci, obrtniki in izobraženci, vsa mladina, zavedne slovenske žene in matere, ta sila bo pokazala svetlo, posebno pa tistim, ki so pričakovali, da bo slovenski narod ves reven in ubog prosil pomoči pri njih in na ta način prišel pod njihov vpliv in odvisnost, da so se zmotili v svojih računih.

Štiri leta trpljenja in prelivanja krvi, je prerodilo slovenskega človeka. Ne sužnji, — gospodarji hočemo biti na svoji zemlji. In kot dobri gospodarji si bomo svoj dom, svoje gospodarstvo uredili sami, čeprav s trdom in žrtvami, zato pa bo ta dom resnično in za vedno samo naš.

S ne zavestjo v srcu se zbirajo delovne množice po vseh krajih Slovenije, poleg rednega dela na polju, v tovarnah, uradih in trgovinah, da s skupnim udarniškim delom storijo nekaj v korist splošnosti. Vzglede vsem dajeta Ljubljana in Maribor.

Preko 11.000 Ljubljancev vseh slojev in starosti je preteklo nedeljo tekmovalo v udarniškem delu, pri popravljanju ruševin. Dela se je udeležilo ljudstvo iz vseh mestnih četrti, vse mladiske organizacije ter AFŽ, dalje uradništvo in ministrstvo, nameščenci Mestnega NOO, delavci in nameščenci tiskarne Ljudske Pravice, častniki in vojniki naše hrabre JA. Zato pa je bil tudi temu primeren uspeh.

Tudi Mariborčani so prav razumeli današnji čas. Kar sami so se lotili dela in očistili že skoro vse mesto ruševin, katerih so bile natrpne neštete ulice. Delalo je staro in mlado in ne samo ob nedeljah, ampak tudi

ob zgodnjih jutranjih urah. Če bi morali to delo plačati bi stalo to MNOO nad 30 milijonov din, kakor so izračunali. S tem delom pa so prihranjeni državni in narodu težki milijoni, poleg tega pa se je obnova sama silno pospešila, kajti to delo bi ob splošnem pomanjkanju delovnih moči trajalo zelo dolgo.

Tudi ljudstvo na deželi je prišlo do spoznanja, da se s skupnim delom in medsebojno pomočjo dosežejo večji uspehi.

Skupno trpljenje in skupna nesreča jih je zbližala. Opustili so stare spore in danes pod vodstvom NOO obnavljajo svojo vas. Eden daruje les, drugi ga vozi, tretji pomaga s svojim strokovnim znanjem kot tesar ali zidar in tako z združenimi močmi postavijo sosedu hišo, popravijo šolo itd.

Vsi ti primeri kažejo, kako velikega pomena je skupno organizirano delo v gospodarskem pogledu. Nič manjši in nič manj važen pa je pomen takega dela v pogledu medsebojnega zbližanja in gojitve resničnega tovarištva v plemenitem tekmovalstvu vseh slojev ljudstva.

Tako se zbližujeta delavec in uradnik, kmet, obrtnik, hlapec in gospodar, a vsi pa spoznavajo resničen pomen dela in sloge.

Tako v svobodni Sloveniji!

In pri nas?

Fašistični požigalci so pustili tu prav take, če ne še hujše sledove za seboj. Cele vasi so požgane in porušene, družine se stiskajo pod zasilnimi strehami, ki zadoščajo za sedaj, ko še ni mraza. V krajih, kjer so predvidena obširnejša popravila, ali pa bo treba graditi čisto znova, postavljajo s pomočjo naše vojske in s podporo civilne oblasti lesene barake kot začasna bivališča prizadetim družinam. Toda vse to je še vedno premalo. Kaj bo, če nas nepripravljene zaloti zima?

Zdi se mi, da bi bilo tudi pri nas prav resno treba prijeti za delo, dokler je še čas. Tudi tu se moramo skupno organizirano lotiti obnove naših domov. Res so težave. Ni delovnih moči, ni potrebnega orodja in materiala, toda ravno zaradi tega je še bolj potrebno, da združimo svoje sile, da pregledamo, kaj imamo na razpolago in si s tem pomagamo. Na vašem zboru se domenimo in razdelimo delo posameznim skupinam. Ena skupina gre v gozd pripravljati potreben les, druga grupa bo les in drugi material prevažala, mladina bo čistila ruševine, pospravila zidno opeko in pomagala kjerkoli bo še potrebno. Z dobro voljo, s pesmijo na ustnih, se lotimo

Ljudski tožilci

Temelji, na katerih so naši narodi zgradili ljudsko demokracijo, dajejo vsem našim narodom in najširšim ljudskim množicam največje potrdilo, da se bodo organi njihove oblasti ustvarjali tako, kakršno bo izraz ljudske volje.

Svobodne, tajne in neposredne volitve, v katerih imajo pravico voliti in biti izvoljeni vsi, razen tistih, ki so se pregrešili z zločinom izdajstva, svoje lastne domovine, so nedvomno eden najmočnejših dokazov, da v celoti odloča o ureditvi dežele in oblasti ljudstvo samo. Te volitve dokazujejo, da rastejo organi naše oblasti neposredno iz ljudstva in po njegovi volji. To je ena plat, kako demokratično nastaja naša nova narodna oblast. Toda obstoji še druga plat. Naše ljudstvo, vsi volilci imajo vse pravice in možnosti, da bi se organi naše oblasti oddaljili od ljudstva ali pa vršili svoje delo tako, da bi bilo proti interesom ljudstva. Kontrola s strani volilcev ima tako tudi svojo izvršilno moč. Zato pomeni vsaka oddaljitve ali škodljivo delo organa naše oblasti v smislu naših zakonov že tudi njegov padec in nadomestitev z novim boljšim organom. Tako je v celoti po obeh platih zavarovana suverena volja ljudstva o vzpostavljanju oblasti na podlagi svobodnih in tajnih volitev ter možnost odpoklica tistih, ki bi se v delu v organih oblasti pokazali slabe in kot taki izgubili zaupanje ljudstva.

Po vsem je jasno, kakšne naloge ima ljudstvo, vsi volilci pri izgradnji oblasti, pri kontroli te oblasti s strani ljudi. Vsak izmed nas, sleherni državljan, ki ima volilno pravico, mora paziti in si prizadevati, da bo naša oblast vedno izraz volje ljudstva, da se nikdar ne bo oddaljila od tistih, ki so jo izvolili in položili svojo usodo v njihove roke. Zato je temeljna in častna naloga dobrega in aktivnega državljana, da sodeluje z oblastjo v vseh oblikah in na vse načine, kakor to omogočajo naši zakoni. Slab in nepopoln je tisti državljan, ki teh nalog ne izpopolnjuje in se zanaša, da se bo že vse spontano uredilo in popravilo vse morebitne napake.

Paziti in bdeti moramo nad tem, da se ne bi v narodne odbore, v narodno oblast vrnil tak človek, ki tega ne zasluži, ki hoče izrabiti oblast za svoje špekulativne namene. V tem, v tej vlogi je vsakdo izmed nas ljudski tožilec. Vsako nepravilnost je treba registrirati in je že v kalu zatreti z vsemi sredstvi, pa če zagreši to posameznik, ali organ narodne oblasti.

Ce je izmed nas vsakdo, sleherni volilec ljudski tožilec, kakaj imamo potem danes po vseh vaseh, krajih, tovarnah in obratih ljudske tožilce. Odgovor je preprost: volilci, ljudska oblast mora imeti tudi aktivne ljudi, katerih naloga bo, da bodo posvečali svoje delo, svojo pažnjo ravno temu vprašanju. Zato volimo na skupnih sestankih iz svoje srede ljudskega tožilca, katerega naloga je ob sodelovanju z vsemi volilci bdeti nad oblastjo, opozoriti na vse napake kršenja za-

konov in prednašanja kritike volilcev, zahtevati preiskavo in opozoriti na organe oblasti na nepravilnosti, ki so jih opazili volilci. Kakor morajo aktivisti protifašistične Unije sodelovati pri zgradnji naše narodne oblasti v neposredni zvezi z množicami, z odbori, tako morajo izvoljeni ljudski tožilci prav tako sodelovati neposredno pri kontroli nad poedinci, kakor tudi organi narodne oblasti, v tesni zvezi z množicami, z odbori in v javnim tožilem. Povezanost ljudskega tožilca z ljudstvom mu daje legitimacijo pri njegovem delu. Prav tako pa mora biti ljudski tožilec povezan z javnim tožilem, ki bo dobil na ta način vso popolno možnost vestne in izčrpne kontrole.

Povsem jasno je, da bodo naši oblastni organi v polni meri pravilno

Enajst vasi bo dobilo nov vodovod

Naš Kras in Istra trpita poleg razdejanja, ki ga je povzročil okupator v vaseh, predvsem na pomanjkanju vode. Ponekod ni dobiti niti talne vode iz vodnjakov, tako da so prebivalci navezani izključno na vodo deževnico. Pa tudi te vode, ki je slaba in plehka, zmanjka ob vsaki večji suši.

Okraj Hrpelje-Kozina ima vrsto vasi, katerim skoro popolnoma manjka ta dragocena tekočina. Že pred koncem vojne so bili pripravljeni načrti za izkoriščanje vode, ki se nahaja v takozvani jami Dimnici pri Slivju. Vodo je treba črpati kakih 110 m visoko in jo nato izpeljati nekaj manj, kot kilometer daleč do priključka na Istrski vodovod. Vodovod bi zalagal z dobro pitno vodo enajst vasi: Kozino, Hrpelje, Treblje, Rožice, Materijo, Markovščino in še pet drugih vasi.

Takoj po osvoboditvi je okrajni odbor Hrpelje-Kozina vložil svoje sile v delo za izgraditev tega vodovoda, da bi pripomogel vsem do prepotrebne vode. Prebivalci omenjenih vasi so sklenili, da bodo tudi sami zgradili za lopate. Za črpalko, ki bo dvigala vodo je treba izpeljati okoli 5 km daljnovevoda. Torej se je 11 vasi domenilo, da bo vsaka izmed njim izkopala 9 jam za električne drogeve, nabavila in pripravila te drogeve in jih postavila na odrejeno mesto. Polovica jam je že izkopana, več kot polovica dragov že leži na mestu. Ker nekatere vasi niso imele možnosti nabaviti drog, so se zedinili tako, da bodo tiste vasi, ki ne morejo postaviti drog, izkopale več jam, zato pa bodo ostale vasi postavile manjkajoče drogeve.

Pri kopanju jarkov za polaganje cevi je zaposlenih 23 delavcev. Izkopano je že preko polovice jarka. Da bodo dela čimprej končana, bo število delavcev še povečano. Nekaj materiala za novi vodovod se nahaja že na gradilišču, ostalega pa bo okrajni odbor še nabavil. Črpalko za dviganje vode je dal na razpolago Konzorcij za istrski vodovod iz svojih rezerv. Treba je še odnekod dobiti dinamo stroj in transformator ter žico za daljnovo. Upajo, da bodo tudi to vpraša-

dela, pa bo šlo. Na ta način bomo popravili domačijo najprej enemu, potem drugemu in do zime bo s skupnimi močmi popravljeno najnujnejše. Vasi pa, katere v vojni niso bile prizadete bodo poslale svoje delovne čete pomagat v kraje, kjer so potrebe največje. Na ta način si bomo obnovili svoje domove, obenem pa ustvarili tisto ljudsko skupnost, da se bodo vsi vaščani počutili kot ena sama velika družina, ki se veseli, če enega člana družine doleti kaka sreča, ki je žalostna in skupaj prenaša nesrečo, ki je zadela nekega izmed njih.

Na drugi strani pa se bodo ob tej priliki pokazali in razkrinkali vsi tisti, ki so nasprotni taki ljudski skupnosti in ki skušajo ljudi razdvajati, da bi imeli sami korist od tega.

Torej nam prinaša tako skupno delo samo pozitivne rezultate: hitro in najcenejšo obnovo naših domov, združen in povezanost ljudstva, ki bo tako enotno rešilo še druga vaška vprašanja in kar je tudi važno, razkrinkali se bodo tisti, ki so jim resnične koristi ljudstva deveta briga in ki najdejo polno izgovorov, kadar je treba za ljudstvo kaj žrtvovati.

Življenje ni prazno, ko je dejal naš rojak Simon Gregoric

... Od zore do mraka rosan in potan, to lajšaj in slajšaj človeško trpljenje

vodili svoje delo le tedaj, ako bo ljudstvo pritegnjeno v celoti k izgrajevanju oblasti ne samo v času, ko voli, ampak tudi v času, ko izvoljeni odbor že posluje. Na zborih volilcev mora izvoljeni odbor položati račune o svojem delu. Naloga ljudskih tožilcev pa je, da skupno z ljudstvom opozorijo na vse napake, da pomagajo razkriti morebitne vrnjenice, ki ne zaslužijo niti po svoji preteklosti, niti po namenih in po delu, da bi bili v narodnih odborih. Prav tako odgovorno nalogo pa imajo ljudski tožilci po obratih, tovarnah in podjetjih. Tako je naloga naših ljudskih tožilcev.

Te težke in odgovorne naloge ljudskih tožilcev pa narekujejo, da bodo morali le-ti narediti vse, da bodo izvrševali to častno nalogo, ki jim jo je poverilo ljudstvo zato, da bi bila naša oblast čim boljša, da bo njeno delo čim koristnejše, da bi bilo predvsem v interesu volje naših ljudskih množic.

nje v kratkem uredili. Vodovodne cevi so že pripravljene, da jih položijo. Dela bodo gotova še to jesen in prebivalci z nestrpnostjo čakajo dneva, ko jim bo v vas pritekla voda.

Pri obnavljanju vasi naše porušene dežele se borimo z velikimi težavami, a pri vsem tem imamo mnogo dobre volje. S tem večjim veseljem pozdravljamo taka dela, ki ne obnavljajo samo starega, temveč prinašajo novih koristi našemu ljudstvu.

Omlatili so

V Grgarju so dokončali z mlatvijo, ki se je zaradi slabega vremena precej zavlekla. Omlatili so žito tudi za bližnje vasi Dol, Gorenja vas, Fobca, Trnovo, Zagorje, Ravnica, Bitež ter Podgozd v skupni teži 729 stotov 56 kilogramov pšenice in 46 stotov ter 30 kg ječmena. Letina je sicer veliko več kazala, pa je zelo veliko pokončala suša. Sedaj je odšel mlatilni stroj v vasi Ravne, Bate, Banjšče, potem pa še na Čepovan in okoliške vasi, če nam ne bo uspelo dobiti še enega stroja, kar bi pa nujno rabili.

Jože Premozar - naš udarnik

Tov. Jože Premozar je z nadurnim delom poleg 8 urnega dela v rudniku zaslužil 2000 lir, katere je potem daroval strokovni zvezi Idrijskih rudarjev. Tov. Jože je bil veskozi zvest pristaja osvobodilnega pokreta in je leta 1943. odšel v partizane, kjer se je ves čas do razpada Nemčije zvesto boril za osvoboditev naše domovine. Po razpadu Nemčije je prišel domov in med prvimi stopil v strokovno zvezo, ter se takoj oprijel dela v rudniku. Poleg tega pa še udarniško dela in to v korist strokovnih zvez.

Vidi se, da tov. Jože izpolnjuje geslo: »Junakom borbe naj slede junaki dela.«

Preskrbite otroke in mladinske domove s hrano, obleko in obutvijo!

Širom Primorske

Akcija za zbiranje starega železa je tu na Primorskem kaj dobro uspela. Povsod, po vseh krajih so pokazali ljudje, zlasti pa mladina, za to delo veliko zanimanje in voljo in tudi lepe uspehe. Vse sile so zastavile, da pripomorejo k hitri obnovi naše skupne domovine. Pri zore požrtvovalnega dela in zavesti si videl vsepovsod. Mladina, naši pionirji, ti hočejo biti prvi in v svojem navdušenju so tekmovali med seboj. Iz okraja Hrpelje-Kozina poročajo o treh pionirjih, ki so hoteli kar sami zbrati vse železo v vasi Rodik. Lotili so se tudi težkih delov zgorelih avtomobilov in poškodovanih tankov, vendar so morali — čeprav neradi — zaradi prevelike teže pustiti to delo starejšim. V Brezovici so v enem samem dnevu zbrali 4500 kg železa, 50 kg krp in 50 kg kosti. V vipavskem okraju so v enem tednu zbrali 94.500 kg železa. V Ilirski Bistrici sami pa ni bilo starega železa, zato se je mladina z borci 5. bataljona topniške brigade podala v hribe in po tamošnjem gozdu nabrala preko 88 ton starega železa. Mladina iz Ravnic, okraj Grgar, pa je zbrala okrog 4000 kg železa. Povsod, kamor greš, vidiš kupe razbitih avtomobilov, dele tankov in druge rotovije, ki bo koristila vsej naši skupnosti.

Dne 4. septembra so v Ilirski Bistrici odprli Mladinski dom. Ob tej priliki je mladina nastopila s slovensko narodno in partizansko pesmijo. O namenu Mladinskega doma, o sodelovanju vojske in civilnega prebivalstva in o političnem položaju pa je govoril priljubljeni komisar bataljona Narodne obrambe tov. Suhi, ki je poudarjal, da bo mladina, ki se bo vzgajala v tem domu, budno na straži proti vsem poskusom naših nasprotnikov in ne bo nikdar dopustila, da bi se kdaj povrnili stari časi, ko se po naši zemlji ni smela glasiti slovenska pesem, slovenska beseda.

Mladina iz Ravnic si je uredila svojo čitalnico, kjer se zbira ob prostem času in kjer se uči lepe slovenske besede. Tudi »Sten-čas« so si omislili, kjer sproti javljajo uspehe svojega dela in druge zanimive stvari.

5. septembra je dijaška igralska skupina iz Ljubljane priredila v Tolminu dobro uspel miting. Nabrane prispevke so podarili za vojne sirote.

V vasi Kamno pri Tolminu pa so mladina in pionirski na svojem mitingu pokazali, koliko so že napredovali na kulturno-prosvetnem polju. Na tem mitingu so vsi zbrani bili edini v tem, da vztrajajo in zahtevajo priključitev Primorja k Titovi Jugoslaviji. Ob tej priliki so nabrali 600 lir prostovoljnih prispevkov za vojne sirote.

Na sestanku mladine v Lokoven so sklenili in tudi takoj začeli z večerno šolo. Ker nimajo na razpolago učnih moči, poučujeta obiskovalce te šole, ki so pionirji, mladina in tudi starejši vaščani, tov. Leban in tov. Bratuz Pavla iz krajevnega odbora Osvobodilne fronte. Učijo se pravilne izgovorjave in pisanja slovensčine. Mladina ima mnogo volje učiti se in doseči to, kar ji pod terorjem fašizma ni bilo dano.

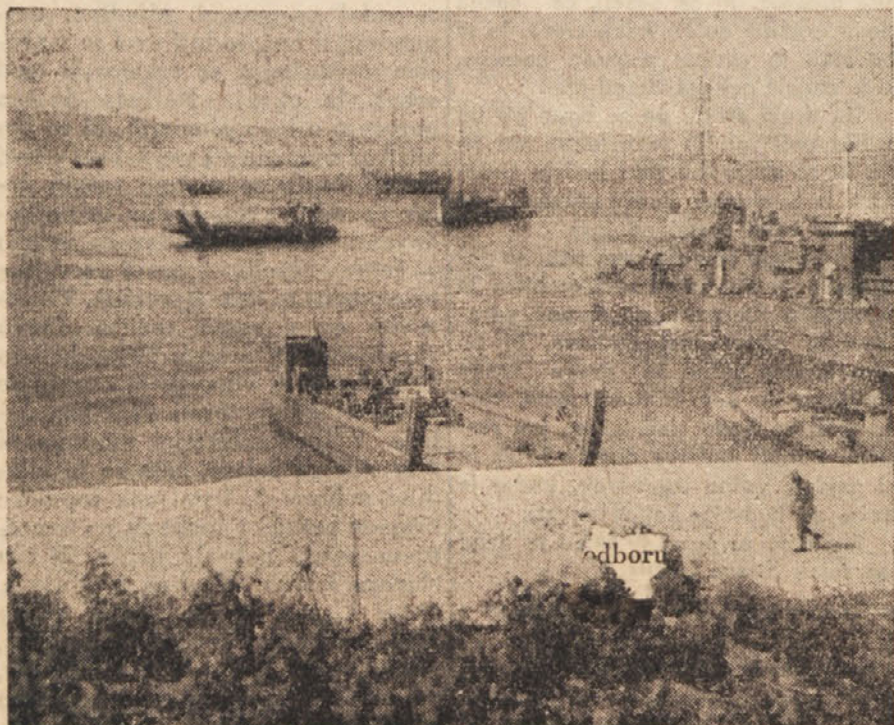
V Tolmin je prispelo nekaj istrskih otrok iz družin, ki so bile hudo prizadete po okupatorju. Tu v prijaznem domu in okolju se bodo telesno okrepili, obenem pa tudi kaj lepega naučili. Tolminski pionirji jih večkrat obiščejo, se z njimi zabavajo in igrajo in tako izkazujejo res pravo ljubezen do teh ubogih. To počitniško kolonijo je organiziral osek za socialno skrbstvo s pomočjo ostalih organizacij.

Mladina iz Trnovskega nadaljuje z delom s tisto vztrajnostjo, ki jo je pokazala že v teku narodno osvobodilne borbe, ko je živela in trpela z našimi borci. Njeno vsestransko delo je vredno vzgleda. Nabira maline, da jih proda in pokloni ves denar Rdečemu križu, neumorno dela pri odstranjevanju ruševin. Omeniti moramo, da je pač prav vsa vasa požgana. Zbra les, pesek in ves potreben material, da bi čimprej zgradila nove domove, novo vas. Ne pozablja na kulturno delo. Na ruševinah svojih domov si postavlja odre, kjer predvaja svoje prireditve. Tudi padlih borcev ne pozablja. Vedno znova išče nove grobove, ki so raztreseni po Trnovskem gozdu in jih krase s cvetjem. Zadal si je nalogo, da preišče v ta namen ves Trnovski gozd.

Dan mlade jugoslovanske mornarice

Jugoslovansko ljudstvo je od nekdanj gojilo ljubezen do svojega morja in ta ljubezen se je pokazala tudi v narodno osvobodilni borbi, ko so borci-uporniki pomislili tudi na morje in sklenili, da bodo ovirali fašističnim osvobodilcem krizariti po njem.

ba kopne vojske z zavezniškimi dobavami. To svojo nalogo je jugoslovanska mornarica častno vršila. V bojih za končno osvoboditev našega ozemlja za osvoboditev naše Istre, Trsta in Perimorske, ki so jih tlačili fašisti nad 20 let, je mlada ju-

Naša in zavezniška mornarica v skupni akciji.

Divje podvige so si drznili podvzeti. Na preprostih čolnih, oboroženih s strojnimi in puškami, so nastopili proti svojemu fašističnemu imperializmu tudi na morskih valovih.

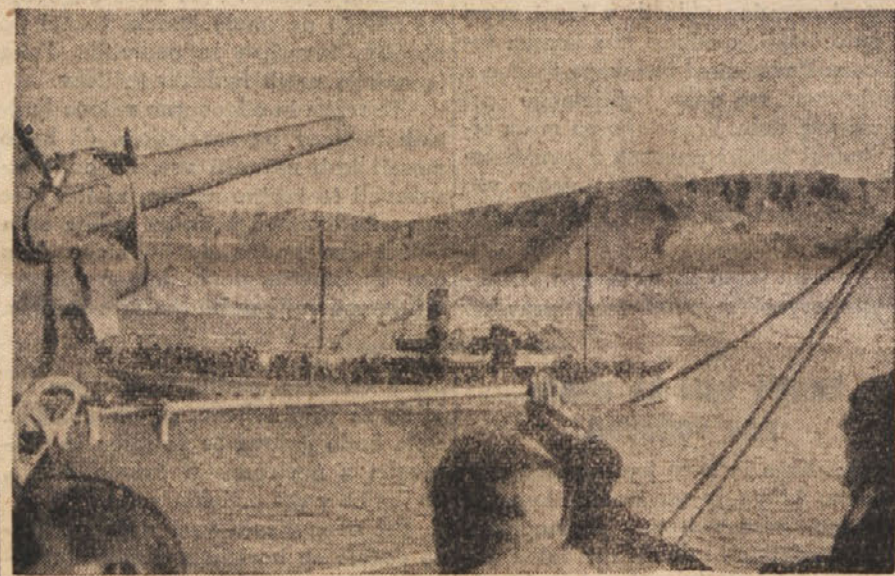
Tako je 10. septembra 1942 izdal maršal Jugoslavije tov. Tito ukaz, da se osnuje mornariški odred na področju gornjega Primorja pod Biokovim ter ga podredi 4. operativni coni. V tem so bili položeni smeli temelji mladi jugoslovanske mornarice, ki je tekom narodno osvobodilne borbe pridobila bogate izkušnje in se razrastla v mogočno silo volje, zasnovane na samozatajevanju in požrtvovalnosti, ki jo je kmalu občutil sovražni fašizem.

Drzni podvigi hrabrih mornarjev so bili lastni le tem borcem, ki jih je vodila vse do zadnjega zdrava zavest svobode in pravice v borbo za boljšo bodočnost novih pokolenj.

Po kapitulaciji fašistične Italije pa je jugoslovanska mornarica stopila v novo obdobje svojega razvoja. Pomnožila se je in ojačila tako, da je že v oktobru tov. Tito odredil osnivanje štaba mornarice, da bi se tako mogle združiti vse pomorske sile in da bi delale vse po skupnem načrtu z namenom zadati sovražniku čim več udarcev. Glavna naloga mornarice v tej dobi je varovanje otokov in oskr-

goslovanska mornarica mnogo doprinesla.

Danes ima mornarica pri obnovi in izgradnji mlade Jugoslavije važno vlogo. Postati pa mora eden izmed močnih stebrov demokratične federativne Jugoslavije. Hrabri mornarji bodo pač znali obvarovati krvavo pridobljene pridobitve narodno osvobodilne borbe, prav tako, kakor so se znali za doseg te boriti.

Naši mornarji nadzorujejo obalo.

Letos je izdal Tito naslednje dnevno povelje za 10. september:

Dne 10. septembra 1942. leta je bil po odredbi Vrhovnega štaba NOV in POJ osnovan v sestavi IV. operativne cone v luki Podgora na Jadranu prvi mornariški odred. S tem dnem se je začela junaška in patriotska borba jugoslovanske mornarice v narodno osvobodilni borbi.

V neusmiljeni borbi proti okupatorju in vsem sovražnikom naše domovine so mornarji, podoficirji in politični voditelji jugoslovanske mornarice dokazali s svojo ljubeznijo do svobode in domovine, da so vredni sinovi jugoslovanskih narodov.

Da bo spomin na ta slavni začetek jugoslovanske mornarice trajno bodrilo v njenem nadaljnjem razvoju in delu odrejam:

da se 10. september praznuje kot letni praznik jugoslovanske mornarice pod imenom »Dan mornarice«.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Predsednik ministrskega sveta in minister narodne odbrane maršal Jugoslavije

JOSIP BROZ - TITO, s. r.

Dan jugoslovanske mornarice je tisti veliki praznik, tisti veliki dan, ko praznujejo narodi Jugoslavije pričetek osvoboditve morja, dan, ko je s krvjo in žrtvami potrjeno, da je jugoslovansko morje samo jugoslovansko in da poslej ne more nihče več oporekati te velike pravice. Ta dan pa je obenem spomin tistih padlih junakov, ki so na morju do zadnjega diha izvrševali svojo dolžnost do domovine, pomagali svojemu ljudstvu v borbi za svobodo, reševali na tisoče človeških življenj ter skupno z vojsko dokončali veliko stvar osvoboditve. Poleg tega pa je to tisti praznik, ko se prične tudi na obalah, morju in otokih z vsemi silami in močmi graditi srečno skupnost narodov Jugoslavije za boljšo bodočnost in življenje.

Mladini posvetimo vso pažnjo

Naša borba, žrtve, delo in premagovanje težav ima samo en jasn smoter: za boljši jutrišnji dan. Zahteva, da nam mora biti zagotovljena svoboda in mir ter nemotena notranja izgradnja blagostanja in sreče, je spet: za boljši jutrišnji dan.

Vse za boljši jutrišnji dan!

Ob tem spoznanju pa moramo posvetiti vso potrebno pažnjo naši mladini, ki je človek jutrišnjega dne. Zgraditi jo moramo v taki meri, da ne bo samo v stanju hraniti naše pridobitve, ampak jih večati in širiti.

Zato rabimo krepko, zdravo mladino. Tega se je zavedal tudi poginjalci fašist, ko je preganjal matere, cele kopice otrok, da so potem lačnili po svetu, ko je požigal domove, da je mladina zmrzovala in trpela, vse samo zato, da bi nam uničil našo mladino. Ta peklenski načrt mu kljub izdajalski pomoči domačih prodanih duš ni uspel. Vendar pa je naša mladina oslabela in to v veliki meri. Stotine in stotine sirot zamašne iščejo očeta ali matere, tisoči in tisoči mladincev in mladink zamašne iščejo rodne krova, vse to je povzročil okupator. Tej mladini moramo danes mi nuditi prav tako nesebično podporo, kot je bila nesebična žrtev njihovega očeta ali matere, ali celo obeh skupaj. Naše domačije naj bodo tako gostoljubne.

ben dom tej mladini, kakor so bili borcem partizanom. Naj ne bo praznega kotička pod streho, kjer bi ne našel sedaj zatočišča vsaj po en tak sirotek.

Narodi Jugoslavije so pokrenili najširšo množično kampanjo za preskrbo socialno ogrožene mladine, ki sloni v glavni meri na ljudski samopomoči.

Tak vzor mora tudi nas Primorce voditi k ustanavljanju dečjih in dijaških domov.

Obenem pa je treba najširše mladinske množice pritegniti k aktivnemu delu ne samo na polju produkcije, ampak vseh področij družabnega udejstvovanja. Prav ljudsko demokratičnost mora mladina doživljati, biti mora vsa prežeta z njo, paziti moramo, da ne bi romantično zaslanjala o demokraciji in se tako potem izrodila.

Prav mladini moramo odpreti vsa torišča udejstvovanja. Tako bomo vzbudili pri mladini najdoslednejši čut budnosti, zavednosti, ki vodita v predano borbenost.

Mladino moramo izobraziti in ji nuditi razvedrila, športa in zabave. Samo brezskrben človek lahko vloži vse svoje sile v delo. Tako bomo dvignili število udarnikov, tako bomo povečali število in moč mladinskih delavnih čet in bataljonov, tako bomo dvignili tudi produkcijo.

Tako bomo kmalu dosegli lepši jutrišnji dan.

15. septembra se začne popisovanje vojne škode

Tostran demarkacijske črte Slovenskega Primorja se prične popisovanje vojne škode dne 15. septembra 1945. Rok za vlaganje prijav traja 40 dni in se zaključuje 25. oktobra 1945. Vojno škodo je dolžan prijaviti vsak oškodovanec. Kdor škode ne prijavi, škodoje državi in sebi. Prijaviti je treba vso škodo, ki so jo prizadejali Italijani, Nemci in njihovi domači pomagači in to v času od 9. 6. 1940 do konca vojne. Prijavite pa tudi škodo, ki so jo zaradi vojnih prilik povzročili bivša jugoslovanska vojska, NOV in POJ, jugoslovanska armada in zavezniške vojske s kopnega in zraka.

Za vojno škodo se smatra vsaka škoda, ki je nastala s samim dejstvom vojne in sicer: izguba narodnega bogastva (objekti za promet, gradbeni objekti, zemljišča, gozdovi, kmečka posestva, pridelki, živina, kmečko orodje, industrija, pohištvo, knjige, slike, obleke itd.) izguba narodnega dohodka (nemogućnost izkoriščanja prirodnega bogastva, najemnine, plače in drugih dohodkov); škoda povzročena na življenju, zdravju in telesu, svobodi in časti.

Potrebne tiskovine dobite pri Krajevni NOO za 20 lir. Na te obrazce napišite popis škode, višino iste in povzročitelja škode (Italijani, Nemci). Prijavo škode je treba vložiti pri Krajevni NOO ki podatke kontrolira ali so resnični in izda v 8 dneh svoj sklep, proti kateremu se prijavitelj lahko pritoži. Škodo ocenjuje Okrajna komisija za vojno škodo na

podlagi ugotovitev Krajevne NOO in dokazil. Okrajna komisija izda svoj sklep o ocenitvi vojne škode, na katerega se prijavitelj zopet lahko pritoži.

To je na kratko postopek za škodo, povzročeno zasebnikom in zasebno-pravnim osebam. Vsa nadaljnja pojasnila in navodila morajo oškodovancem dati Krajevni NOO.

Komisija za vojno škodo pri Poverjeništvu PNOO Ajdovščina.

Po kapitulaciji Nemčije se je precejšen del nemških vojakov preobelelo v civilno obleko in se zateklo k raznim kmetom, kjer delajo pri gospodarskem delu. S to gesto se mislijo namreč skriti pred našo oblastjo in se odtegniti pravični kazni, ki so jo zaslužili s svojimi zločinskiimi dejanji po vstani. Kar pa vsi nemški vojaki, katere je doletel razpad na teritoriju Vipavskega vojnega področja spadajo pod sekcijo za vojne ujetnike in se jih smatra kot vojne ujetnike; pozivamo vse privatnike kakor tudi podjetja, ki imajo zaposlene ali pa skrivajo vojne ujetnike, da jih takoj ali najkasneje do 15. septembra prijavijo gornji sekciji. Opozorjamo vse prebivalstvo, pri katerem se bo dobilo vojne ujetnike bodisi v civilu ali pa v uniformi in isti ne bodo prijavljeni, da bodo kaznovani po vojaških zakonih.

Jugoslovanska Armada
Vipavsko vojno področje

KULTURA

Hočemo dobre stenske časopise

Stenski časopis se je porodil v dobi prizanstva. Z največjo ljubeznijo so ga pisali in urejali, saj so bil središče vsake enote, obravnavali je vse njeno življenje in probleme, pisal je o bojih, zmagah in napakah, dal je možnost vsem borcem, da so izražali svoje lastno mnenje o problemih, ki so aktualni, ki jih enota najbolj čuti ter je s tem dosegel svoj politično vzgojni namen. Z zdravim humorjem, katerega je bilo v naši vojski tako mnogo, pa se je razvila zdrava konstruktivna kritika, ki je odpravila toliko subjektivnih napak. Stenski časopis je aktiviziral borce, jih politično vzgajal, vzgojil pa je tudi naše dopisniške kadre. Zato je med našimi borci tako priljubljen in jih je spremljal v borbah, napadih, umikih in zmagah.

Z osvobojenjem se je razširil tudi stenski časopis. Skoraj vsaka vas je ustanovila svojega. Nekateri stenski časopisi so skrbno urejavani, silno živahni in njihova vsebina je aktualna. Stenski časopis je zrcalo življenja vasi, njene politične zrelosti in zavednosti, kaže rešitev mnogih najvažnejših vprašanj, biča in graja napake, na drugi strani pa kaže pravilno pot. Poleg tega pa daje stenski časopis vzpodbudo za nove akcije, za nove žrtve in tudi nove uspehe.

Pričajo pač, da so tam ljudje pravilno razumeli pomen stencasa, da polagajo vanj vso svojo pažnjo. Ponekod je pa drugače. Menijo, da je stenski časopis naslednik nekdanjih občinskih ali razglasnih desk. Na njih vise plakati o prijavi vojne škode, o pasjem kontumacu, časopisni izrezki in mogoče še kakšna slaba karikatura. V nekaterih krajih funkcionarji Unije

niso vedeli, kaj je stenski časopis. Zato je potrebno, da se o tem nekoliko podrobneje pogovorimo.

Vsaka vas, ulica, tovarna in organizacija, naj ima svoj stenski časopis. Izobešen naj bo na najbolj prometnem in vidnem mestu, tako, da bo obrnil nase pozornost, da bo imel čim več bralcev.

Stenski časopis je glasilo in zrcalo kraja, ulice ali organizacije, ki ga izdaja. Podrobno se bavi z vsemi problemi svoje vasi, tovarne, organizacije ter v svoji vasi oz. tovarni v primeru obliki rešuje probleme, ki stoje pred vso našo domovino. Stenski časopis mora prikazati življenje in delo v vasi, tovarne, ter meščanov oz. delavcev. Prikazati mora njihovo misel, njihove uspehe in napake. Tudi kritika je potrebna. Toda mora biti vedno objektivna in zdrava, da bo napake odpravljala, ne pa slabšala položaja.

V tovarnah (kakor tudi organizacijah) pa ima stencasa svoj poseben pomen. Pokazati mora delo tovarne oz. rudnika ter težave delavcev in njihov trud, da bi čim več producirali. Povedati mora, kdo dela najbolj požrtvovalno, kdo dosega največje uspehe, kdo je iznašel kak nov način dela, v katerem oddelku vlada največja delovna disciplina. Če je le mogoče, je treba vse to podpreti s številskimi podatki, da bodo stenski časopisi prepričevalni in živahni. Na drugi strani pa mora stenski časopis jasno povedati, kdo lenuhari, kdo noče delati in izostaja od dela, kdo je najbolj potasen, kdo sabotira. Vse to, pa lahko ponazorijo tudi s karikaturnimi. Seveda mora biti vse to pisano tako, da bo dotičnega spodbudilo k delu.

Nikomur se ne sme zgoditi krivica in nihče ne sme zlorabljati stenskega časopisa za osebne obračune. S takim pisanjem bomo dali zadoščenje našim najboljšim, pokazali jih bomo vsem za zgled. S kritiko pa bomo tudi one, ki zaostajajo, vzbudili k delu. Na ta način bomo izboljšali razmere v naših tovarnah in dvignili produkcijo.

Marsikdo bi rad vedel, kdo naj piše — vsakdo. Ni važno, če veš, kje stoji vejica, niti, če je slovnično pravilno. To pač ve urednik in bo radovolje popravil. Važno pa je, da so misli zdrave, da ne fantaziraš, marveč zares nekaj poveš. Prav tako nič ne de, če ti jezik ne teče gladko in se ti zatakne tu in tam. Z vajo se boš sčasoma tudi v tem izuril. Znal boš na papir izliti svoje misli. Zato piši in piši. Tudi se ne ustraši ali razburja, če bi tvoji dopis ne bil objavljen. Urednik ti bo povedal, kje so napake, kaj je treba izboljšati. S takšnim delom se boš veliko naučil in gotovo ti ne bo nikdar žal za čas, ki si ga porabil za pisanje.

Kakor vsak časopis, mora imeti tudi stenski časopis svoje uredništvo. Vsi prispevki se zbirajo pri odgovornemu uredniku, da jih pregleda, popravi in razporedi za objavo. Poleg tega je urednik dolžan vsakemu povedati, kako bi se dalo stvar bolj obdelati, kje je kaj napačno utemeljeno, kje so glavne napake ter tudi pojasniti, kako se je treba tem napakam v bodoče izogniti. Tako bo stenski časopis postal šola naših novih dopisnikov.

Kakor pri časnikih je treba tudi pri stenskih časopisih določiti čas izdajanja. Ponekod menjajo stenske časopise vsaka dva dni, drugje zopet vsak teden. Večkratna menjava je nujno potrebna. Saj vsak dan prinese nove probleme, vsak teden prinese v naše organizacije nove misli, novo žitje-

nje. Ponekod pa nalepijo vsak mesec ali vsakega pol leta nekaj novih dopisov in namesto živahnega in urejenega stencasa frfota na deski nekaj orumenelih, izpranih listov, za katere se nihče ne zmeni. To je greh proti stenskim časopisom in prebivalstvu. Saj s tem ubijajo voljo, da bi ljudje pisali, na drugi strani pa so v ljudeh uničili zanimanje za stenske časopise, tako da ne berejo niti dobro urejenih.

Nekateri menijo, da je pri stenskem časopisu najvažnejše to, da je vedno poln. Prejete dopise enostavno in breznačrtno pripnejo na desko in menijo, da so svojo dolžnost izpolnili. Toda dober stenski časopis, in dobi morajo biti vsi, zahteva, smotrnega urejevanja. Kakor pri tiskanemu časopisu mora biti tudi pri stenskem časopisu na prvi pogled jasno, kaj je glavna misel stenskega časopisa, kateri problemi so v tem času najvažnejši. Tako bi n. pr. morali naši stencasi v teh dneh, ko smo zbirali staro železo, pisati o potrebi zbiranja, kako je treba zbirati, kakšne načrte so napravili, kje je zbirališče. Ves čas zbiranja, pa bo moral stenski časopis poročati: ta je zbral toliko, ta in to skupina se je posebno izkazala itd. Vse to pa bi bilo treba podkrepiti s številskimi. — Če pa pogledamo naše stenske časopise, vidimo, da v teh dneh pišejo o pomladi in da je središče mnogih stenskih časopisov Hitlerjeva karikatura.

Prav tako se morajo v stenskem časopisu lepo prepletati politični, gospodarski in kulturni dopisi, pozivi, parole, pesmi in karikature.

Pri stenskih časopisih je potrebna primerna živahnost. Naslovi naj bodo živi, privlačni, če je mogoče raznobarvni, tako da njihova pestrost privlači bralce, isto velja za karikatu-

re, ki pa ne smejo biti središče naših stenskih časopisov.

V krajih, kjer je več stenskih časopisov, naj med seboj tekmujejo, kdo bo imel lepše urejenega, kdo bo imel boljše prispevke. Na ta način bodo dopisovalci prav gotovo posvetili pisanju več pažnje in s tem se bodo izpopolnjevali sami, izboljšali pa se bodo tudi stenski časopisi. Postali bodo privlačni, zato jih bodo ljudje radi brali in gotovo se bo povečalo tudi število dopisovalcev.

Prav pa je, da je v vsakem kraju poleg tovarniških in organizacijskih stencasov tudi glavni krajevni stenski časopis. Tja morajo pač tovarne in organizacije poslati svoje najboljše dopise oz. njihove dvojnike. Tako bo krajevni stencasa res lahko dal splošen pregled vsega dela v vsem kraju.

Da pa bomo še bolj dvignili naše stenske časopise, je treba organizirati razstave najboljših, ki bodo šle iz kraja v kraj. Tudi to bo dalo našim dopisovalcem novega zagona, nove misli in gotovo se bodo s tem izboljšali vsi naši stenski časopisi.

Ni pa prav, da bi najboljši dopisi, uspehi in naših tovarnah, statistični podatki itd. ostali le v svojem kraju. Ne. Zanje morajo zvedeti vsi. Zato je treba vse to — seveda brez večjih zamud — pošiljati tudi v uredništvo naših časopisov, ki jih bodo prav rada objavila.

Tako torej. Več pažnje moramo posvetiti našim stenskim časopisom. Dvigniti jih moramo in spopletiti tako, da tujcu, ki bo prišel v vas ali tovarno, ne bo treba izpraševati, kaj vas ali tovarna misli in dela, kakšne so težave in potrebe, kakšni so uspehi, temveč bo stopil k stencasu, ki mu bo vse to pojasnil.

»Primorska borba« izhaja tedensko v Ajdovščini.

Urejuje Albrecht Roman.